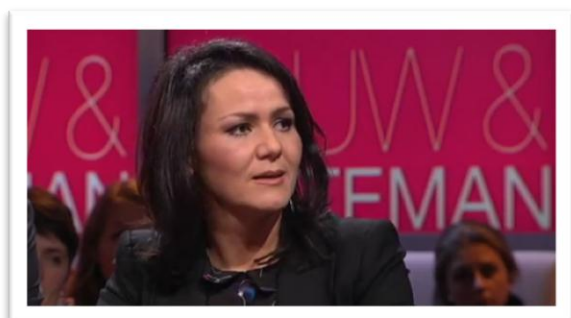

Een onderzoek naar allochtone en autochtone jongeren en politici in de televisiedemocratie

Naam: Rachna Menes
Studentnummer: 344511
Universiteit: Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit: Erasmus School of History, Culture and Communication
Opleiding: Master Media en Journalistiek
Begeleider: Dr. C. Aalberts
Datum: 23 juni 2012

Abstract

In deze thesis is onderzoek gedaan naar hoe allochtone en autochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici aan de hand van kwalitatief onderzoek. Het onderzoek had als doel inzicht te verkrijgen in hoe jongeren met verschillende culturele achtergronden betekenis geven aan televisieoptredens van politici met verschillende culturele achtergronden en welke factoren daarbij een rol spelen. Als politici en de politieke partijen de betrokkenheid van jongeren willen vergroten en meer impact op de huidige generatie willen hebben, is het belangrijk te weten hoe deze generatie, die zich kenmerkt door haar culturele diversiteit, over hen praat en denkt.

Uit dit onderzoek is allereerst gebleken dat zowel allochtone als autochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici op basis van wat zij in het algemeen over de politiek en politici vinden. Verder is er een duidelijk verschil in hoe allochtone en autochtone jongeren betekenis geven aan deze televisieoptredens. Allochtone jongeren geven vooral betekenis op basis van hun eigen ervaringen waarbij hun afkomst, cultuur en geloofsovertuiging een rol spelen. Zij vinden dat er een negatieve beeldvorming over hen in de Nederlandse samenleving is ontstaan. Volgens hen is dat te wijten aan de politiek en de media die angst en vrees zaaien onder de autochtone Nederlanders over hen. Zij voelen zich achtergesteld en hebben dan ook vaak negatieve ervaringen waarbij ze bevooroordeeld worden op basis van hun afkomst, cultuur of geloofsovertuiging. Doordat allochtone jongeren zich achtergesteld voelen en boos zijn op de politiek en de media zijn zij ook negatiever over de politiek en politici dan autochtone jongeren.

Autochtone jongeren geven vooral betekenis aan televisieoptredens van politici op basis van wat zij horen, lezen of zien in de media en met name de televisie. Omdat zij geen betekenis geven aan politici op basis van negatieve persoonlijke ervaringen zijn zij in tegenstelling tot allochtone jongeren ook minder negatief over de politiek en televisieoptredens van politici. Hierbij ligt de nadruk op minder aangezien er wel een negatief beeld heerst. Dit komt onder andere doordat politici volgens de autochtone jongeren dingen vooraf beloven waarvan ze van te voren al weten dat ze ze niet waar kunnen maken. Volgens hen draait het in de politiek alleen om stemmen winnen en houden politici te weinig rekening met wat goed is voor burgers.

Keywords

Jongeren, allochtonen, autochtonen, multiculturele samenleving, politiek, politieke betrokkenheid, bewustwording, politici, personalisering, popularisering, , media, televisie.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Wetenschappelijke relevantie	7
1.2 Maatschappelijke relevantie	7
1.3 Opbouw van de thesis	7
2. Theoretisch Kader	9
2.1 Jongeren en politiek	9
2.1.1 <i>Politieke betrokkenheid</i>	9
2.1.2 <i>Een nieuwe generatie, een andere benadering</i>	10
2.1.3 <i>Politiek; nieuwe stijl</i>	11
2.1.4 <i>Factoren voor politieke betrokkenheid</i>	13
2.2 De multiculturele samenleving	14
2.2.1 <i>Nederland, een multiculturele samenleving</i>	14
2.2.2 <i>Het multiculturele debat</i>	15
2.3 Verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren	18
2.3.1 <i>Verschillen in cultuur</i>	18
2.3.2 <i>Verschillen in politieke voorkeur</i>	19
2.3.3 <i>Verschillen tussen allochtonen onderling</i>	20
2.3.4 <i>Verschillen tussen mannen en vrouwen</i>	21
2.3.5 <i>Verschillen in opleidingsniveau</i>	21
2.4 De rol van de media	22
2.4.1 <i>Jongeren, televisie en politiek</i>	22
2.4.2 <i>Media en politici</i>	24
2.5 Conclusie	25
3 Onderzoeksmethode & uitvoering	26
3.1 Onderzoeksmethode	26
3.2 Uitvoering	27
3.2.1 <i>De doelgroep</i>	27
3.2.2 <i>De focusgroep</i>	27
3.2.3 <i>De fragmenten</i>	29

3.3 De analyse	31
4 Resultaten	33
4.1 Politiek	33
4.2 Eigen ervaringen	38
4.3 Individuele politici	46
5 Conclusie	51
5.1 Resultaten	51
5.2 Discussie	53
5.3 Vervolgonderzoek	56
6 Literatuurlijst	57

Inleiding

Pauw & Witteman, 27 februari 2012.

Pauw: 'We hebben nog een stelling: mijn Turkse achtergrond is een voordeel'

Albayrak: 'Dat jullie nog met die vraag komen jongens'

Pauw: 'Welke vraag?'

Albayrak: 'Ja die Turkse achtergrond (...) maakt het voor jou wat uit dan?'

(...)

Pauw: 'En je denkt ook niet dat er Turkse vrouwen of Turkse mannen zijn die denken: hè dit is interessant, daar ga ik op stemmen, potentiële PvdA-stemmers?'

(...)

Albayrak: 'Nee, natuurlijk niet'

Pauw: 'Ach, jij kunt wel zeggen natuurlijk niet, maar dat zullen we zo nog wel eens zien'

(...)

Halsema: 'Ik kan mij voorstellen dat het voor Nebahat lastig is, zoals jullie nu ook weer doen, om elke keer apart gezet te worden op die afkomsten. Omgekeerd, ik ben er altijd wel een beetje trots op geweest, plaatsvervangend, dat Nebahat met haar achtergrond en met de geschiedenis van je ouders, dat je geworden bent wie je bent. Zoals ik het ook prachtig vond dat Aboutaleb burgemeester werd van Rotterdam. Ik vond dat een mooi symbool voor Nederland'

Helaas is Nebahat Albayrak niet verkozen tot lijsttrekker van de Partij van de Arbeid (PvdA), en is dus ook niet onderzocht of haar Turkse afkomst wel of niet uitmaakte. En hoewel Albayrak vindt dat haar Turkse afkomst niets uitmaakt, wordt haar wel die vraag gesteld in één van Nederlands meest bekeken praatprogramma's. Enkele minuten later in hetzelfde interview wordt oud-lijsttrekker Femke Halsema gevraagd in hoeverre afkomst er voor haar toe doet. Ondanks dat zij het voor Albayrak vervelend vindt dat haar die vraag iedere keer gesteld wordt, is zij wel trots op mensen zoals Albayrak in de politiek, met een knipoog naar de Nederlandse multiculturele samenleving.

Want de Nederlandse samenleving bestaat allang niet meer uit mensen met een blanke huidskleur waarvan beide ouders in Nederland geboren en getogen zijn en het Nederlands de moedertaal is. Het is een samenleving van mensen met verschillende etnische achtergronden, culturen en religies en dit zal de komende jaren ook niet minder worden. Daarbij is het interessant om te onderzoeken op welke manier en in hoeverre de multiculturele samenleving een rol speelt als het om de politiek gaat.

Uiteraard is het aan politici en politieke partijen om zoveel mogelijk stemmers te winnen, de betrokkenheid van burgers bij de politiek te vergroten en burgers te overtuigen van hun beleid. Deze burgers zijn alle stemgerechtigde Nederlanders, autochtoon en allochtoon. Verschillende onderzoeken wijzen echter wel uit dat er een verband is tussen etniciteit en politieke voorkeur of politieke betrokkenheid (Tillie & van Heelsum, 2006; Saggar & Heath, 1999). Dit geldt niet alleen voor volwassenen, maar ook voor jongeren, ontdekten Henn, Weinstein & Forrest (2005). Maar de vergelijking tussen allochtone en autochtone jongeren wordt vaak onderbelicht niet of nauwelijks meegenomen in onderzoeken naar burgers en hun politieke betrokkenheid. Ondanks dat zij wel interessante doelgroepen zijn aangezien Nederland een multiculturele samenleving is en deze jongeren ook potentiële stemmers zijn.

Het is dan ook niet bekend hoe deze specifieke doelgroepen (allochtone en autochtone jongeren in Nederland) over politici denken en praten. Hoe beleven zij die een product zijn van de multiculturele samenleving de politiek of beter gezegd, hoe geven zij betekenis aan bijvoorbeeld een televisieoptreden van een politicus als Nebahat Albayrak en op welke manier speelt de multicultuur een rol bij de politieke betrokkenheid van deze jongeren? Vragen als: tot welke politici voelen zij zich meer aangetrokken en waarom? Welke achterliggende gedachten liggen daar aan ten grondslag?, zijn nog steeds onbeantwoord gebleven. De meeste mensen weten dat een politicus als Job Cohen opkomt voor de minderheden in de samenleving, waar allochtonen onder vallen, en dat Wilders niet goed in de smaak valt bij islamitische mensen, maar waarom wordt dat eigenlijk verondersteld? Zo lang het niet is onderzocht, zullen het slechts aannames blijven.

Dit onderzoek heeft als doel om inzicht te verkrijgen in hoe jongeren met verschillende culturele achtergronden betekenis geven aan televisieoptredens van politici met verschillende culturele achtergronden en welke factoren daarbij een rol spelen. Als politici en de politieke partijen de betrokkenheid van mensen en in dit geval jongeren willen vergroten en meer impact op de huidige generatie willen hebben, is het belangrijk te weten hoe de jonge generatie over hen praat en denkt. De onderzoeksvraag bij dit onderzoek is dan ook als volgt:

Hoe geven allochtone en autochtone jongeren betekenis aan televisieoptredens van politici?

In dit onderzoek vallen de ideeën, houdingen, gedragingen, meningen, visies, interpretaties en kennis onder manieren waarop de jongeren betekenis kunnen geven aan de televisieoptredens van politici.

1.1 Wetenschappelijke relevantie

Het onderzoeksveld jongeren en politiek op zichzelf is niet iets nieuws, eerder zijn er verschillende onderzoeken hiernaar gedaan (Vromen, 2003; Esser & De Vreese, 2007; Kimberlee, 2002). Alleen ligt de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek in het verschil tussen jongeren op basis van hun afkomst. Verschillende Nederlandse onderzoeken hebben wel gekeken naar bijvoorbeeld enkel Turken of Marokkanen of allochtonen in het algemeen en hun politieke betrokkenheid, maar dit is voor zover bekend nog nooit direct afgezet of vergeleken met autochtonen. Bovendien wordt er vaak over allochtone jongeren en hun politieke betrokkenheid gesproken en geschreven, maar is er slechts weinig tot geen onderzoek bij de jongeren zelf gedaan.

Daarnaast zijn de eerdere onderzoeken naar jongeren en politiek vooral kwantitatief. Hierdoor missen de onderzoeken, in tegenstelling tot dit onderzoek, de werkelijke meningen, houdingen, achterliggende gedachten en visies van de jongeren, welke juist van belang zijn. En ontbreken in de kwantitatieve onderzoeken de belangrijke antwoorden op de 'hoe en waarom'-vraag. Verder verschaffen de kwantitatieve onderzoeken over jongeren en politiek enkel feiten en cijfers maar worden de onderliggende zaken niet onderzocht, laat staan aangekaart, wat in dit onderzoek wel zal worden gedaan.

Een ander belangrijk punt met betrekking tot de wetenschappelijke relevantie is de samenstelling van beide doelgroepen. Zowel de bij samenstelling van de doelgroep allochtonen als autochtonen zijn de jongeren divers. Het enige wat hen per doelgroep kenmerkt is hun afkomst en leeftijdscategorie. Dit betekent dat de jongeren bijvoorbeeld nog studeren (mbo, hbo, wo) of al werken.

1.2 Maatschappelijke relevantie

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te geven in hoe allochtone en autochtone jongeren denken en praten over televisieoptredens van politici, welke verschillen en overeenkomsten er tussen deze groepen zijn en waar deze verschillen en overeenkomsten op gebaseerd zijn. De vraag is in hoeverre spelen bepaalde factoren een rol en moeten politici daar in de loop der jaren reken mee houden om jongeren meer bij de politiek te betrekken of in ieder geval te bereiken? De jeugd heeft immers de toekomst.

Daarnaast is de samenleving in de loop der jaren ook veranderd. Nederland vergrijsst niet alleen, de culturele samenstelling van de bevolking is eveneens veranderd. Ondanks dat mensen

misschien wel een Nederlands paspoort hebben of de Nederlandse nationaliteit bezitten, betekent dit niet dat zij geen waarde meer hechten of niet meer denken vanuit een andere 'eigen' cultuur.

Om politieke betrokkenheid onder de burgers in het algemeen te vergroten, zal er onderzoek gedaan moeten worden naar hoe bepaalde groepen denken en op basis daarvan het beste bereikt kunnen worden. Zodat stap voor stap een ieder op de juiste en meest effectieve manier bereikt kan worden. Dit onderzoek is een eerste stap in die richting en richt zich zoals eerder beschreven op allochtone en autochtone jongeren.

1.3 Opbouw van de thesis

In het volgende hoofdstuk van deze thesis zal het theoretisch kader waarbinnen dit onderzoek valt beschreven worden. Het theoretisch kader vormt de basis voor de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd. Daarnaast worden eerdere onderzoeken met elkaar vergeleken en kritisch tegenover elkaar gesteld. Vervolgens zal in hoofdstuk 3 de onderzoeksmethode en uitvoering van dit onderzoek beschreven worden, evenals hoe de analyse plaatsvindt. In hoofdstuk 4 worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek aan de hand van uitspraken van de jongeren behandeld. In het laatste hoofdstuk van deze thesis, de conclusie, zullen de uitkomsten van het onderzoek teruggekoppeld worden naar de literatuur. Hierbij wordt er gekeken wat de uitkomsten van dit onderzoek in de huidige debatten binnen dit onderzoeksveld betekenen, welke vervolgstappen er zowel bij de jongeren als bij de politiek gemaakt kunnen worden en wat voor vervolgonderzoek nodig is.

2. Theoretisch Kader

Zoals de onderzoeksvraag al doet vermoeden valt dit onderzoek binnen het onderzoeksveld jongeren en politiek. Daarom zal er eerst worden ingegaan op jongeren en hun politieke betrokkenheid. Want hoewel er altijd verondersteld werd dat jongeren niet politiek betrokken zijn en geen interesse in de politiek hebben, is dit niet altijd het geval. Ze zijn wel degelijk politiek betrokken, maar hebben vergeleken met eerdere generaties andere interpretaties en percepties over politieke betrokkenheid, de politiek en daarmee wellicht ook van politici. In de eerste paragraaf zal uitgelegd worden hoe het komt dat de huidige generatie jongeren andere interpretaties en percepties ten opzichte van politieke betrokkenheid, de politiek en politici hebben en welke factoren en ontwikkelingen in de samenleving hierbij een rol spelen. Hieruit zal blijken dat vooral ontwikkelingen in de samenleving zoals de opmars van een multiculturele samenleving, waar jongeren vandaag de dag in leven en zelf onderdeel van zijn, een belangrijke factor is. In de tweede paragraaf zal daarom dieper worden ingegaan op de multiculturele samenleving in Nederland, die gekenmerkt wordt door het onderscheid tussen allochtonen en autochtonen en dat dit mogelijk de manier waarop allochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici beïnvloedt. Vervolgens zullen de bestaande verschillen tussen allochtonen en autochtonen, die voortkomen uit de multiculturele samenleving en betrekking hebben op hun mate van politieke betrokkenheid worden beschreven. Daarnaast spelen ook de media een rol in de manier waarop zowel allochtone als autochtone jongeren betekenis geven aan politiek. Wat die rol is, wordt in paragraaf 2.4 behandeld. Het hoofdstuk wordt vervolgens afgesloten met een conclusie.

2.1. Jongeren en politiek

2.1.1 Politieke betrokkenheid

In de afgelopen decennia zijn er in Nederland, Amerika, Engeland en Australië verschillende onderzoeken gedaan naar jongeren en politiek of beter gezegd, jongeren en hun politieke betrokkenheid (O'Toole, 2003; Esser & De Vreese, 2007). En die betrokkenheid is precies datgene wat het probleem aangeeft, namelijk dat er geen betrokkenheid zou zijn. Het probleem van jongeren en hun politieke betrokkenheid ligt echter misschien wel meer in de terminologie dan in de praktijk daarvan.

Hoewel er dus al veel onderzoek naar jongeren en hun politieke betrokkenheid is gedaan (O'Toole, 2003; Kimberlee, 2002; Esser & De Vreese, 2007), zijn er ook veel meningsverschillen

ontstaan over wat politieke betrokkenheid precies inhoudt. Wanneer de verschillende onderzoeken hierover naast elkaar worden gelegd, blijkt er maar weinig consensus te zijn over wat politieke betrokkenheid werkelijk inhoudt, en dat is precies waar het probleem ontstaat zeggen O'Toole et al. (2003). Het begrip politieke betrokkenheid kan volgens hen op verschillende manieren worden gedefinieerd en worden geïnterpreteerd. Volgens O'Toole et al. (2003) is er ook een verschil in wetenschappelijke en alledaagse definities van begrippen als politieke betrokkenheid en politiek. Onderzoekers zouden politieke betrokkenheid vooral definiëren op basis van politieke aspecten zoals een hoge mate van politieke kennis, stemmen tijdens verkiezingen en het lid zijn van een politieke partij, terwijl burgers en dus ook jongeren een andere, alledaagse definitie hiervan hanteren. O'Toole et al. (2003) zijn dan ook van mening dat vele onderzoekers beweren dat er geen politieke betrokkenheid onder jongeren is doordat zij blind zijn voor de verschillende vormen en interpretaties van politieke betrokkenheid door jongeren zelf. Door de dominantie van kwantitatieve onderzoeksmethoden, is er weinig ruimte voor de jongeren zelf om politiek en politieke betrokkenheid te definiëren. En enquêtes vertellen nu eenmaal niet genoeg over hoe jongeren op verschillende manieren politiek benaderen of wat zij onder politieke betrokkenheid verstaan (O'Toole, 2003). Overigens zijn de meeste onderzoeken naar jongeren politieke betrokkenheid wel via kwantitatieve methoden zoals enquêtes onderzocht.

Om de politieke betrokkenheid onder jongeren en de manier waarop jongeren betekenis geven aan politiek en politici te onderzoeken, moeten jongeren zelf kunnen aangeven wat zij onder politieke betrokkenheid verstaan en op welke manier zij naar de politiek en politici kijken. Op basis van die criteria, kunnen eigenlijk pas gefundeerde en realistische conclusies getrokken worden. Vromen (2003) acht het daarom noodzakelijk dat er alternatieve benaderingen komen om te onderzoeken op welke manier jongeren wel politiek betrokken zijn, die niet uitgaan van de traditionele en conventionele vormen van politieke betrokkenheid.

2.1.2 Een nieuwe generatie, een andere benadering

Ondanks dat kwantitatieve methodes niet toereikend zijn, hebben ze echter wel veel inzicht gebracht in cijfers en statistieken over het stemgedrag van jongeren, wat volgens de huidige wetenschappelijke definities van politieke betrokkenheid ook een belangrijk aspect is. Op basis van deze gegevens is het niet vreemd dat politici en onderzoekers zich zorgen maken over de politieke betrokkenheid van jongeren. De 'millennium generatie' van jongeren die rond het millennium rond de 21 jaar waren, zijn minder betrokken bij de politiek dan jongeren die 20 tot 30 jaar geleden die leeftijd hadden. Ze hebben minder kennis van politiek, stemmen minder bij nationale of lokale verkiezingen en keren de politiek vaker de rug toe (Pirie & Worcester, 1998). Zo zouden jongeren een

apathische generatie zijn die niet bereid zijn mee te werken of te participeren in sociale of gemeenschappelijke activiteiten. Daarnaast zouden jongeren een cynische blik hebben ten opzichte van de politiek en geen vertrouwen hebben in politici (Pirie & Worcester, 1998).

Aan de andere kant is het wellicht een gegeven of een feit dat de huidige generatie jongeren minder betrokken is bij de politiek dan voorgaande generaties, maar dit betekent niet dat zij per se apathisch zijn ten opzichte van de politiek, wat vooral in de jaren '70, '80 en begin jaren '90 werd verondersteld. (O'Toole, 2003; Henn, Weinstein & Wring, 2002).

2.1.3 Politiek; nieuwe stijl

Ondanks dat de meeste onderzoeken beweren dat jongeren steeds minder betrokken raken bij de politiek dan voorgaande generaties en zij steeds minder geïnteresseerd zouden zijn in politiek, blijkt juist uit andere onderzoeken dat dit niet altijd het geval is. Zoals eerder werd beschreven heeft dit wellicht ook te maken met de definitie van politieke betrokkenheid onder jongeren zelf. Henn, Weinstein & Wring (2002) kwamen tot de conclusie dat jongeren juist wel bezorgd zijn om 'politieke' onderwerpen, maar dat deze zorgen over 'politieke' onderwerpen buiten de grenzen liggen van wat onder politiek wordt verstaan. Uit hun onderzoek bleek dat jongeren meer geïnteresseerd zijn in een nieuwe stijl van politiek die meer participerend is en focust op lokale en directe problemen. Roker & Eden (2000) komen eveneens tot de conclusie dat jongeren wel degelijk politiek betrokken zijn, maar dat zij zich juist ontkoppelen van de traditionele politiek, en op andere manieren politiek betrokken zijn. Zo zijn ze actief in hun eigen omgeving en gemeenschap en doen zij bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Anderen zetten zich in voor hun gemeenschap door te protesteren of campagne te voeren (Vromen, 2003). Bovendien zijn jongeren meer geïnteresseerd in specifieke onderwerpen die vaak onderaan de politieke agenda staan van de traditionele politiek, zoals het milieu (Beresford & Phillips, 1997).

Het is voor jongeren echter ook niet van belang om alles over politiek te weten. Volgens Aalberts (2006) interesseren burgers en in dit geval jongeren zich in onderwerpen die vooral dicht bij hen staan en die directe gevolgen kunnen hebben voor hun dagelijks leven. Graber (2004) beschrijft het als een selectieproces waarbij jongeren bewust en onbewust voor zichzelf selecteren welke politieke informatie zij tot zich willen nemen. Op basis van hun eigen situatie, die per persoon verschilt, bepalen zij welke politieke onderwerpen zij wel of niet belangrijk vinden. White et al. (2000) zijn zelfs van mening dat wanneer jongeren eenmaal worden uitgenodigd om volgens hun eigen definities en interpretaties te discussiëren over politiek, zal blijken dat zij wel degelijk geïnteresseerd en actief zijn. Alleen moet die mogelijkheid wel aan jongeren geboden worden.

Door al deze bevindingen, zou het inderdaad zo kunnen zijn dat jongeren een hele nieuwe en aparte generatie zijn. Maar dat wil niet zeggen dat zij geen interesse of apathisch zijn wanneer het op politiek aankomt. Het laat eerder zien dat zij andere percepties en interpretaties hebben van politiek en politieke betrokkenheid. Zij zijn geïnteresseerd in een andere vorm van politiek dan de traditionele en conventionele politiek. En uiten dit wellicht op een andere, minder conventionele manier, zoals campagne voeren, vrijwilligerswerk en betrokkenheid met de gemeenschap waarin zij wonen (Kimberlee, 2002; Vromen, 2003). Henn, Weinstein & Wring (2002) omschrijven de huidige generatie jongeren dan ook als 'betrokken sceptici' ten opzichte van de politiek. Volgens hen zijn jongeren inderdaad geïnteresseerd in politiek, maar wantrouwen ze politici en het politieke systeem.

Het probleem dat jongeren politici en het politieke systeem wantrouwen ligt niet altijd bij de jongeren zelf. Dit probleem heeft deels ook te maken met het aanbod of de handvatten die aan jongeren worden gegeven om zich meer te interesseren voor politiek en meer betrokken te zijn. Politici en politieke partijen zullen ook hun steentje moeten bijdragen en beter moeten luisteren naar jongeren en ze een stem geven, zowel nationaal als binnen hun eigen omgeving (Sloam, 2012). De huidige generatie is volgens Sloam (2012) in de steek gelaten door politici en politieke partijen. Regeringen zijn tekortgeschoten in het oplossen of proberen op te lossen van problemen die bij jongeren spelen. Politieke partijen zouden veel meer moeten investeren in jongeren en in het opleiden van jongeren in de politiek (Henn, Weinstein & Wring, 2002).

Bovendien heeft de politiek volgens Henn, Weinstein & Wring (2002) ook een veel te conservatieve toon en uiterlijk. Deze kenmerken zijn volgens hen niet bevorderlijk voor politici en vooral niet als het gaat om politiek aantrekkelijker te maken voor jongeren. Hierdoor sluiten jongeren zichzelf ook uit omdat zij geen connectie zien tussen henzelf en politici. De politiek sluit niet aan bij hun eigen wereld en heeft daarom maar weinig betekenis voor hen (White et al, 2000). Net als White et al. (2000) is ook Kimberlee (2002) van mening dat politici tekort geschoten zijn in het betrekken van jongeren bij de politiek. De schuld dat jongeren niet komen opdagen om te stemmen tijdens verkiezingen, ligt volgens hem niet alleen bij jongeren zelf, maar in politici en politieke partijen die hebben gefaald in het benaderen en betrekken van jongeren waardoor jongeren hun eigen identiteit en eigen sites hebben gecreëerd, waar politici en politieke partijen afwezig zijn. Waar Kimberlee (2002) echter niet direct verder op ingaat, is hoe politici en politieke partijen dit hadden kunnen doen. Het mag dan zo zijn dat politici en jongeren inderdaad buitengesloten worden door de politiek, maar zowel Kimberlee (2002) als White et al. (2000) geven daarnaast niet concreet aan hoe dit mogelijk opgelost kan worden.

2.1.4 Factoren voor politieke betrokkenheid

Naast de toegankelijkheid van politiek voor jongeren spelen ook andere factoren een rol in de mate van politieke betrokkenheid en hoe jongeren betekenis geven aan de politiek en politici. In dit onderzoek wordt gesproken over een nieuwe generatie die vanuit sociaal-maatschappelijke, economische, technologische en demografische aspecten een andere manier van leven heeft, dan haar voorgaande generaties. Het leven van de huidige generatie jongeren wordt gekarakteriseerd door snelle ontwikkelingen in de technologie, maar ook door economische onzekerheid, maatschappelijke problemen zoals terrorisme of demografische ontwikkelingen zoals een hoog aantal mensen afkomstig uit het buitenland die veel meer aanwezig zijn dan bij de vorige generaties. Door al deze ontwikkelingen hebben jongeren niet alleen minder tijd voor politiek dan vorige generaties, maar ook een hele andere manier van betekenisgeving van politiek en politici (Henn, Weinstein & Wring, 2002).

Ook Vromen (2003) ziet een verband tussen de politieke betrokkenheid van jongeren en veranderingen in het sociaal-maatschappelijke en economisch klimaat van een land. Bovendien wordt de huidige generatie jongeren met nieuwe onderwerpen geconfronteerd, waar voorgaande generaties niets mee van doen hadden. Bepaalde politieke onderwerpen zullen volgens O'Toole (2003) jongeren dan ook nooit aanspreken. Maar zoals Aalberts (2006) al stelde, ligt het niet alleen aan de jeugdige leeftijd van jongeren of zij wel of niet in bepaalde onderwerpen geïnteresseerd zijn, maar in hoeverre de onderwerpen van invloed zijn in de directe leefomgeving. Andere factoren die eveneens een rol spelen in de mate van politiek betrokkenheid, in de breedste zin van het woord, zijn volgens Bynner & Ashford (1994) opleidingsniveau, familieachtergrond of afkomst en lokaliteit. Ook Vromen (2003) gaat uit van een verband tussen opleidingsniveau en geografische kenmerken voor politieke betrokkenheid en de manier waarop jongeren betekenis geven aan politiek.

Zoals hierboven beschreven speelt het sociaal-maatschappelijke klimaat dus een belangrijke rol in de mate van politieke betrokkenheid onder jongeren en de manier waarop zij betekenis geven aan de politiek en politici. De jongeren van tegenwoordig leven immers niet meer in dezelfde maatschappij als 20 of 30 jaar geleden. Door Nederlands rijke koloniale verleden, de Gouden Eeuw, haar VOC- mentaliteit, de komst van vele gastarbeiders en de Europese open grenzen, is Nederland een mengelmoes geworden van mensen uit verschillende culturen en met verschillende etniciteiten en religies. In de volksmond wordt Nederland dan ook een multiculturele samenleving genoemd. Deze generatie jongeren zijn zelf ook een product van de multiculturele samenleving en leven ook in een multiculturele samenleving. Wat de multiculturele samenleving inhoudt en waarom dit zo een belangrijke rol vervult in hoe de huidige generatie jongeren betekenis geven aan politiek en politici, zal in de volgende paragraaf beschreven worden

2.2 De multiculturele samenleving

2.2.1 Nederland, een multiculturele samenleving

Een belangrijk kenmerk van de Nederlandse samenleving is de multicultuur. Mensen uit verschillende delen van de wereld, met verschillende culturen wonen en leven in Nederland naast en met elkaar en vormen samen de Nederlandse maatschappij. Om de culturele diversiteit in Nederland aan te geven, wordt er onderscheid gemaakt tussen autochtonen en allochtonen. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is iemand allochtoon wanneer ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Binnen deze categorie wordt er weer onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Daarnaast wordt er weer onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Tot de westerse herkomstlanden worden alle landen in Europa gerekend (zonder Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Japan en Indonesië (met inbegrip van het voormalig Nederlands-Indië). De niet-westerse herkomstlanden zijn Turkije en alle landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (met uitzondering van Japan en Indonesië). Bij niet-westerse allochtonen wordt onderscheid gemaakt naar de volgende herkomstlanden: Turkije, Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen/Aruba. Dit zijn ook de belangrijkste doelgroepen van het minderhedenbeleid (CBS, 2000).

Deze groepen allochtonen denken, voelen en handelen gedeeltelijk vanuit hun eigen 'van huis uit meegekregen' cultuur (Hofstede, 2002). Bepaalde kenmerken als gezamenlijke gewoonten, de taal, maar ook de geschiedenis van een land vormen samen de cultuur van een land. Deze kenmerken kunnen dan ook van grote waarde zijn voor allochtonen. Voor sommigen is hun cultuur zodanig van waarde en belang, dat zij verlies, verloochening of vervreemding van hun cultuur nog erger vinden dan het verliezen van bijvoorbeeld een baan (Kymlicka, 1995)

Ondanks dat mensen in een ander land gaan wonen, vanwege welke omstandigheden dan ook, is het volgens Kymlicka (1995) een basisbehoefte van de mens om toegang te hebben of het kunnen uitoefenen van bepaalde kenmerken van hun cultuur. Hij stelt dan ook dat het niet redelijk en realistisch is om van mensen te verwachten dat zij vrijwillig afstand zullen doen van hun 'eigen' cultuur. Volgens Kymlicka (1995) zouden vooral liberale denkers voor wie individuele vrijheid een belangrijk aspect is, het belang van cultuur moeten inzien. Daarbij vult Tennekes (1990) aan dat cultuur onder andere een manier van leven is die een mens vanaf zijn geboorte aan geleidelijk eigen maakt en die vervolgens weer overdraagt aan de volgende generatie (p. 12).

Cultuur mag dan veel omvatten, maar het omvat niet al het gedrag van een hele bevolking binnen een maatschappij. Het kan zijn dat iemand twee culturen heeft, de cultuur waarin iemand is

geboren en is opgegroeid en de cultuur waarin die persoon nu leeft. Doordat cultuur niet alleen de mens maakt, maar ook gecreëerd wordt door de mens, kan het soms ook de politiek beïnvloeden. Volgens Wenzlaff (2007), kan cultuur ook worden ingezet als een gereedschap om een positie te versterken in een politieke context. Een voorbeeld hiervan is de Partij Voor de Vrijheid (PVV) van Geert Wilders die inhaakt op behoudt van de Nederlandse cultuur, waar kerken niet vervangen mogen worden door moskeeën of hoofddoeken in openbare gelegenheden verboden moeten worden. Cultuur en politiek zijn dus aan elkaar gelinkt.

2.2.2 Het multiculturele debat in Nederland

Volgens Cliteur (2002) is het begrip multicultuur dan ook een veelvuldig besproken begrip zowel in de politiek als tijdens maatschappelijke debatten. Verschillende politici en sociaal filosofen zagen de multiculturele samenleving als een ontwikkeling van de Nederlandse democratie. Volgens hen wordt de multiculturele samenleving gekenmerkt als een samenleving waarin mensen met verschillende culturen naast elkaar, en met respect voor elkaars culturele eigenaardigheden, zouden samenleven (p. 15). Het idee hierachter is echter meer ideologisch dan realistisch. Zo leeft in Groot-Brittannië bijvoorbeeld een grote groep moslims die hun 'gastland' niet als vaderland beschouwen en eerder hun leven geven voor hun vaderland dan 'gastland', waar ze wel onderdeel van zijn (Cliteur, 2002).

Volgens Cliteur (2002) is het aanmoedigen en bevorderen van een multiculturele samenleving in eigen land een poging tot zelfdestructie van een land. Het 'hoerawoord' dat het eerst was, maakt nu plaats voor allerlei negatieve gevolgen zoals radicaliserende moslims en een hoog percentage criminele allochtone jongeren in Nederland. Anderzijds vraagt hij zich ook af of het als overheid wel wijs is om bijvoorbeeld te werken aan het bevorderen van één cultuur, of te wel het stimuleren van een 'monocultuur'. Want net zoals de multiculturele samenleving meer een ideologie is, is de monocultuur ook min of meer een illusie. De Europese cultuur en daarmee ook de westerse cultuur, is nu eenmaal een samensmelting en beïnvloeding van het Jodendom, christendom, Griekse, Romeinse en Scandinavische invloeden (Cliteur, 2002, p. 17). In dat opzicht is er dus nooit sprake van een monocultuur en kan Nederland ook nooit een monocultuur worden.

Sommige politici beweren echter dat de multiculturele samenleving, en dan vooral in Nederland, niet meer bestaat of dat het mislukt is, zoals demissionair vicepremier Maxime Verhagen (College Tour, 2011). Zoals eerder gezegd vindt het debat over de multiculturele samenleving in de breedste zin van het woord al jaren plaats onder zowel onderzoekers, sociaal filosofen als politici. Daarnaast bevestigt het debat over de multiculturele samenleving in Nederland dat er mogelijk wel een multiculturele samenleving is of er in ieder geval is geweest. Er is in Nederland in zekere zin ook wel sprake van een multiculturele samenleving, mensen vanuit verschillende delen van de wereld en

dus met verschillende culturen wonen naast elkaar. Bovendien telt Nederland volgens de meest recente telling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) inmiddels bijna 3.5 miljoen allochtonen in verhouding met 16.7 miljoen inwoners, waarvan bijna 2 miljoen niet-westerse allochtonen. In 1975 was één procent van de Nederlandse bevolking allochtoon, nu is dat ruim 11 procent. En met name de niet-westerse groep Marokkanen en Turken is tussen 2008 en 2011 het snelst gegroeid (CBS, 2011)

In de afgelopen eeuw is er hard gewerkt aan het terugdringen van sociale ongelijkheden in de Nederlandse samenleving, zowel tussen mannen en vrouwen als tussen verschillende sociale klassen. Door deze ontwikkelingen, verschoven zulke persoonlijke kenmerken naar de achtergrond en werd afkomst minder belangrijk. Juist daarom is het volgens Scheffer (2000) zo onvoorstelbaar hoe nuchter en passief er wordt gereageerd op een nieuwe tweedeling tussen autochtonen en allochtonen in de Nederlandse samenleving. Volgens Scheffer (2000) wordt dit probleem niet voldoende serieus genomen. Scheffer (2000) is van mening dat de multiculturele samenleving een bedreiging is voor de maatschappelijke vrede. Volgens hem blijft de kloof tussen autochtonen en allochtonen bestaan of groeit deze zelfs in de loop der jaren. Bovendien stelt hij dat mensen langs elkaar heen leven en autochtonen een vaak afstandelijke en achteloze houding tegenover allochtonen hebben. Daarnaast zouden autochtonen en allochtonen maar weinig van elkaar afweten en voelen vooral Marokkaanse jongeren zich slachtoffer en onbegrepen omdat zij boos zijn op de samenleving die misbruik zou hebben gemaakt van hun ouders.

Volgens Entzinger (2006) komt dit onder andere door het slechte immigratiebeleid in de jaren '70, '80 en begin jaren '90 dat in Nederland is gevoerd, toen de eerste buitenlanders naar Nederland kwamen. Voor lange tijd werd er heel veel getolereerd zoals eigen scholen, les in eigen taal en werd het als positief beschouwd wanneer Turkse en Marokkaanse jongeren teruggingen naar hun 'roots' en zich identificeerden met hun moederland en de Islam. Hierdoor voelden de tweede generatie allochtonen en de jonge generatie zich vandaag de dag minder verwant met de Nederlandse cultuur. Onderzoek naar Turkse en Marokkaanse jongeren in Rotterdam wees inderdaad uit dat zij een wrijving ervoeren tussen de Islam en Europese normen en waarden, met name als het gaat om familiewaarden. Aan de andere kant is de visie van deze generatie op de islam ook verwesterd en verweven met principes als vrijheid en gelijkheid wat typisch liberale gedachten zijn (Entzinger, 2006).

Hoewel Entzinger (2006) een wat gematigde kijk heeft op de multiculturele samenleving, is het duidelijk dat Scheffer (2000) ervan uitgaat dat het multiculturalisme polariseert en haat tussen groepen oproept, zoals Cliteur (2002) zou zeggen. Zowel Scheffer (2000) als Cliteur (2002) vinden dat het begrip multiculturele samenleving in Nederland vaak wordt geïdealiseerd en onder andere

wordt misbruikt voor politieke doeleinden. De multiculturele samenleving wordt hierbij weinig bekritiseerd en de nadruk wordt vaak op de intentie van een multiculturele samenleving gelegd in plaats van op de realiteit. Volgens hen staan hierbij verschillende thema's zoals wij versus zij en groepsgrenzen centraal. Zij zien met name de Marokkaanse en Turkse jeugd als een bedreiging voor de Nederlandse samenleving. Zoals eerder gesteld, zijn zij ook de snelst groeiende groep allochtonen in Nederland. Daarnaast zijn zowel de meeste Marokkanen als Turken moslim, wat vooral Scheffer (2000) als een bedreiging ziet voor de Nederlandse democratie. Maar niet alleen Scheffer gaat hiervan uit. De Islam wordt nu nog steeds als een bedreiging gezien voor de Nederlandse staat door politici als Geert Wilders en zijn politieke partij de PVV. De toename van niet-westerse allochtonen en met name Marokkanen en Turken zou volgens hen een negatieve invloed kunnen hebben op de Nederlandse samenleving.

Vink (2002) daarentegen geeft aan dat dit niet realistisch is. Er zou volgens hem pas sprake zijn van een bedreiging wanneer de Nederlandse cultuur daadwerkelijk geheel door een andere cultuur wordt beïnvloed. Als voorbeeld haalt Vink de Chinezen in Nederland aan. Zij wonen al een lange tijd in Nederland en zijn afkomstig uit een oude en machtige cultuur. Toch is er geen sprake van een noemenswaardige invloed van de Chinese cultuur op de Nederlandse. 'Het enige wapenfeit is dat nasi en bami nu tot ons voedselpakket behoren' (Vink, 2002 p. 39). Naast Vink (2002) ziet ook het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) geen bedreiging in de aanwezigheid van niet-westerse allochtonen voor de Nederlandse samenleving. De directeur van het SCP, Paul Schnabel stelde in een interview in het Algemeen Dagblad dat Nederland relatief gezien een homogeen land is, waarin 'westerse en liberale waarden' als secularisatie en individualisme domineren. Verder beargumenteert hij dat de westerse, individualistische, seculiere cultuur nog nergens echt heeft moeten wijken voor andere opvattingen. 'Je kunt niet zeggen dat we veel fundamenteels overnemen van etnische minderheden. Hoogstens wat dingen die liggen in uiterlijkheden, zoals eten en muziek'. (Renout, 1999).

Bovendien zullen groepen er altijd zijn, groepsgrenzen zullen wellicht verschuiven en nieuwe identiteiten kunnen ontstaan, maar groepen mensen zullen er altijd zijn. Groepen zijn nu eenmaal permanent en blijvend (Hollinger, 1995) en in Nederland zullen er altijd allochtonen en autochtonen blijven bestaan, en dus ook allochtone en autochtone jongeren. In de volgende paragraaf zal daarom dieper worden ingegaan op de verschillen tussen deze twee groepen jongeren in een politieke context, aangezien de manier waarop autochtone en allochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptreden van politici zal worden onderzocht.

2.3 Verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren

Uit de eerste paragraaf is gebleken dat de huidige generatie jongeren wel degelijk politiek betrokken is, maar dat ze meer in andere onderwerpen geïnteresseerd zijn, dan de onderwerpen die op de traditionele politieke agenda staan. Dat de jongeren op een andere manier politiek betrokken zijn heeft onder andere te maken met technologische, economische maar ook sociaal-maatschappelijke factoren. Dit betekent dat de manier waarop de samenleving of maatschappij is ontwikkeld en samengesteld eveneens een rol speelt in hoe jongeren betekenis geven aan politiek en politici. Bovendien leeft de huidige generatie jongeren in een multiculturele samenleving en zijn zij zelf ook onderdeel van de multiculturele samenleving die gekenmerkt wordt door cultuurverschillen tussen allochtonen en autochtonen. In dit onderzoek wordt dan ook de nadruk gelegd op die verschillen tussen autochtone en allochtone jongeren.

Hoe jongeren betekenis geven aan de politiek en televisieoptredens van politici kan pas echt goed onderzocht worden wanneer er onderscheid gemaakt wordt tussen de jongeren (Kimberlee, 2002). O'Toole (2003) maakte eerder al een onderscheid tussen de jongeren die zij onderzocht. Zij kwam hierbij tot de conclusie dat tussen jongeren ook weer veel verschillen zijn in wat zij verstaan onder politieke betrokkenheid en hoe zij tegen bepaalde politieke onderwerpen aankijken. Zo was er een verschil tussen de manier waarop Aziatische en van oorsprong Engelse jongeren over bijvoorbeeld racisme of politiek dachten. De visies die de Aziatische jongeren hierover hadden, waren vaak gebaseerd op hun etniciteit of oorspronkelijke cultuur (O'Toole, 2003). Naast O'Toole (2003) heeft ook Park (1998) specifiek onderzoek gedaan naar jongeren en hun perceptie van politieke betrokkenheid en politiek, en in het bijzonder naar verschillen tussen jongeren. Zij ontdekte verschillen in etniciteit, klasse, maar ook in opleidingsniveau en geslacht (Park, 1998).

2.3.1 Verschillen in cultuur

Omdat het nog niet bekend is in hoeverre, op welke gebieden of op wat voor manier deze cultuurverschillen in de allochtone jongeren zullen doorwerken, is het des te meer interessant om dit te onderzoeken. Uitgaande van de definitie van allochtoon van het CBS en de verschillende visies op culturele diversiteit, kan verondersteld worden dat allochtonen naast de Nederlandse cultuur ook nog deel uitmaken van hun eigen cultuur, of daar in ieder geval nog waarde aan hechten. Dit betekent dat allochtonen op basis van hun eigen cultuur hun denken, handelen en mogelijk ook hun visie op de werkelijkheid bepalen (Tennekes, 1990). Aan de andere kant is het mogelijk dat allochtonen de Nederlandse cultuur als zodanig hebben aangenomen, dat zij zich meer verbonden voelen met Nederland dan met de cultuur waarin zij misschien zijn opgegroeid of die zij van huis uit

hebben meegekregen. Binnen de Nederlandse maatschappij is het daarom belangrijk om jongeren in relatie tot politieke betrokkenheid en politiek in een moderne context te begrijpen. Daarbij is het juist noodzakelijk om dieper in te gaan op die verschillende aspecten zoals, normen en waarden vanuit de eigen cultuur, etniciteit en religie gezien de diversiteit van jongeren in Nederland (Sherrod et al., 2010).

2.3.2 Verschillen in politieke voorkeur

Hoewel bekend is dat jongeren andere politieke onderwerpen belangrijker vinden dan politici (Henn, Weinstein & Wring, 2002; Beresford & Phillips, 1997), is het niet bekend of er hierin ook weer verschillen zijn tussen allochtone en autochtone jongeren. Wel hebben Tillie & Van Heelsum (2006) onderzoek gedaan naar de politieke voorkeur van allochtonen in het algemeen. Uit hun onderzoek tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 in Rotterdam is gebleken dat meer dan de helft (56 procent) van de Turken op een gemeenteraadslid uit de eigen culturele gemeenschap stemde, van de Marokkanen was het iets minder dan de helft (40 procent). Bij de Surinamers en Antillianen lag dat gemiddelde stukken lager, namelijk 19 en 2 procent. Dit kan te wijten zijn aan verschillende redenen, zoals het kleine aantal Surinamers en Antillianen in de gemeenteraad vergeleken met de Turkse en Marokkaanse. Daarnaast zijn Suriname en de Antillen een kolonie geweest van Nederland, waardoor Surinamers en Antillianen een andere band met Nederland hebben dan Turken of Marokkanen (Tillie & Van Heelsum, 2006).

Een opvallende gebeurtenis in dit kader zijn de Tweede Kamerverkiezingen in november 2006 waar Turken meer dan andere allochtonen D66 hebben gestemd, namelijk met 12 procent. In maart van dat jaar stemde slechts 1 procent van de Turken op deze partij. De snel gegroeide voorkeur van de Turkse kiezers vond echter alleen onder de Turken plaats en kan dan ook geïnterpreteerd worden als een reactie op de oproep van Turks Forum om tijdens de Tweede Kamerverkiezingen D66 te stemmen. Inmiddels is gebleken dat deze oproep er ook toe geleid heeft dat D66'er Fatma Koser Kaya met voorkeursstemmen in de Kamer is gekozen (Tillie, 2006, p. 24).

Toch moet hier ook een kanttekening bij worden geplaatst. Want niet alleen de politicus speelt een belangrijke rol in het stemproces, maar ook de politieke partij. Uit eerder onderzoek van Tillie (1998; Tillie, Fennema & Heelsum, 2000; Michon & Tillie, 2002) bleek dat allochtone kiezers in eerste instantie een stem op de partij uitbrengen en dan pas kijken naar de aanwezigheid van etnische kandidaten van eigen afkomst. Anderzijds getuigt dit ook dat die gedeelde culturele achtergrond, etniciteit of religie wel deels een factor is in het stemgedrag. Het stemproces is dus een soort tweedelig proces: eerst komt de partij (waarbij ideologische overwegingen doorslaggevend zijn), dan pas de etnische kandidaat (Tillie, 2006, p.26).

Aan de hand van deze conclusies van Tillie (2006) en Tillie & Van Heelsum (2006) over allochtonen en hun politieke voorkeur, kan verondersteld worden dat een gedeelde culturele achtergrond, etniciteit of religie van jongeren met een politicus deels van invloed zal zijn in hoe jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici.

2.3.3 Verschillen tussen allochtonen onderling

Ondanks dat de allochtone jongeren in dit onderzoek als één doelgroep worden beschouwd, verschillen ook zij in werkelijkheid van elkaar. In een onderzoek van Prins (2003) naar de verschillen en overeenkomsten tussen Turken en Marokkanen, bleek dat de onderlinge verschillen bij Marokkanen groter zijn dan bij Turken. Zo maakt het bij Marokkanen vaker uit of je in de stad woont of in een dorp en of je veel of weinig contact hebt met 'Nederlanders'. Gezien deze grotere onderlinge verschillen bij Marokkanen, zullen zij zich minder met elkaar identificeren dan Turken, concludeert Prins (2003). Hoewel het onderzoek van Prins (2003) bijna tien jaar geleden heeft plaatsgevonden en deze gegevens in de loop der jaren flink veranderd kunnen zijn, getuigt het onderzoek van Phalet, Van Lotringen & Entzinger (2000) ook van belangrijke verschillen tussen Turken en Marokkanen.

Zo zijn Turken meer traditioneel op het gebied van familiewaarden, kijkt ongeveer één op drie Turkse jongeren alleen of vooral naar Turkse zenders, en van alle Turkse krantenlezers leest ruim één op vier jongeren alleen of vooral Turkse kranten. Ruim twee op drie Turkse jongeren kijkt ook of vooral naar Nederlandse zenders, en drie op vier Turkse krantenlezers lezen ook of vooral Nederlandse kranten. Bij Marokkaanse jongeren daarentegen kijkt slechts ongeveer één op tien vooral naar Arabische zenders, en minder dan één op tien Marokkaanse krantenlezers leest alleen of vooral Arabische kranten (p. 106)

Op basis van deze gegevens kan geconcludeerd worden dat de Turken in Nederland zich over het algemeen meer dan Marokkanen nog verbonden voelen met het land van herkomst. Deze verschillen liggen volgens Phalet, Van Lotringen & Entzinger (2000) vooral bij de tweede generatie. Tussen de eerste generatie Marokkanen en Turken constateerden zij minder verschillen dan tussen de tweede generatie Marokkanen en Turken.

Naast de verschillen in cultuur, politieke voorkeur en tussen allochtonen onderling, zijn er ook verschillen op andere vlakken waar rekening mee gehouden moet worden. Voor dit onderzoek zijn dat verschillen tussen mannen en vrouwen en verschillen in opleidingsniveau.

2.3.4 Verschillen tussen mannen en vrouwen

Vanaf de jaren '70 heeft Nederland een tijdperk van emancipatie doorstaan, en hoewel het in Nederland vanzelfsprekend is dat vrouwen en mannen gelijke rechten hebben, zijn er nog steeds verschillen tussen mannen en vrouwen. Mannen bekleden meer topfuncties en krijgen in dezelfde functie als vrouwen alsnog meer uitbetaald. Het verschil echter tussen autochtonen en Turkse en Marokkaanse allochtonen met een islamitische achtergrond, zijn de rechten van de vrouw. Zij hebben een traditionelere kijk op de verhouding man- vrouw, waarbij de vrouw minder rechten heeft dan de man. De mening van deze vrouwen telt vaak niet en daarbij heeft volgens Vennix & Vanwesenbeeck (2005) de man de doorslaggevende stem. Dit zou kunnen betekenen dat de Turkse en Marokkaanse vrouwen in dit onderzoek zich minder snel een duidelijke mening vormen omdat zij wellicht bij voorbaat denken dat hun mening niet van belang is. Of dat zij wellicht hun werkelijke mening voor zichzelf houden en niet hardop durven te zeggen wat ze denken. Anderzijds kan het ook zo zijn dat deze man-vrouw verhoudingen meer iets van de eerste generatie allochtonen is en het geen rol speelt bij de tweede generatie, die in dit onderzoek geïnterviewd worden. Bovendien moet er altijd opgepast worden voor vooroordelen en stigma's (Vennix & Vanwesenbeeck, 2005).

Een ander verschil tussen mannen vrouwen, wat zowel bij allochtonen als autochtonen kan voorkomen, is volgens Briggs (2008) de interesse in bepaalde onderwerpen. Uit haar focusgroeponderzoek is gebleken dat vrouwen meer interesse tonen in sociale onderwerpen, zoals vrouwenrechten, dierenrechten en een schoon milieu. Dit komt deels overeen met wat Stokes (2005) concludeert, namelijk dat vooral jonge vrouwen in tegenstelling tot jonge mannen vaker links stemmen. Het zijn dan ook vaak de linkse politieke partijen die zich inzetten voor de eerder genoemde sociale onderwerpen. Daarnaast vinden vrouwen het belangrijk om te stemmen in het belang van de gemeenschap en niet zozeer om individuele redenen. Hierbij kiezen vrouwen eerder voor iemand die goed is voor het volk, terwijl mannen sneller geneigd zijn iemand te kiezen die goed voor henzelf is (Bedolla, 2000).

2.3.5 Verschillen in opleidingsniveau

In het multiculturele debat neemt eveneens het opleidingsniveau van allochtone jongeren een belangrijke plaats in. Cijfers van de afgelopen jaren wijzen uit dat de werkeloosheid onder allochtone jongeren is gestegen en het opleidingsniveau lager is dan autochtone jongeren (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006). Een laag opleidingsniveau en werkeloosheid hebben volgens Vromen (2003) ook gevolgen voor de politieke betrokkenheid van jongeren.

Jongeren met een hoger opleidingsniveau zouden volgens hem sneller participeren in politieke activiteiten en daarmee dus ook eerder politiek betrokken zijn. Bovendien zouden jongeren

die eerder van school gaan en die werkeloos worden nog minder vertrouwen hebben dan jongeren die langer naar school zijn gegaan en een goede baan daar aan over hebben gehouden (Bynner & Ashford, 1994). Jongeren die lager opgeleid zijn of vroegtijdig met school zijn gestopt missen volgens Bynner & Ashford (1994) politieke interesse die op school en in het hoger onderwijs gestimuleerd wordt. Daarnaast zouden lager opgeleiden politieke zaken minder snel kunnen relativiseren en in het groter geheel zien dan hoog opgeleiden. Jongeren die hoger opgeleid zijn kijken ook bewust en vaker naar het nieuws en lezen vaker de krant in vergelijking met jongeren die lager opgeleid zijn (Drok en Schwarz, 2009).

Aangezien allochtone jongeren vaker laagopgeleid zijn, hoewel zij nu een inhaalslag maken in het hoger en wetenschappelijk onderwijs (Phalet, Van Lotringen & Entzinger, 2000), zou dit kunnen betekenen dat zij minder politiek betrokken zijn dan autochtonen jongeren. Dit kan zich vertalen in minder kennis van politieke zaken of minder interesse in de politiek.

Aan de andere kant stellen Bynner en Ashford (1994) vast dat juist de groep lager opgeleiden of jongeren die hun school niet hebben afgemaakt vaak ontevreden zijn over de manier waarop zij door de samenleving en de politiek behandeld worden. Zij zijn dan ook eerder en vaker dan hoogopgeleiden geneigd om te protesteren en op deze manier hun stem te laten horen.

2.4 De rol van de media

2.4.1 Jongeren, televisie en politiek

Uit een onderzoek van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (2008) kwam naar voren dat jongeren hun kennis van en mening over politieke partijen voornamelijk door berichtgeving in de (massa)media laten bepalen. De meeste jongeren komen bovendien voornamelijk via de televisie met de politiek in aanraking (Richards, 2003).

Uit een ander onderzoek van Pew Research Center For The People & The Press is gebleken dat jongeren vooral talkshows of actualiteitenprogramma's met een amusementsgehalte gebruiken om hun politieke informatie te verzamelen (Pew Research Center For The People & The Press, 2004). Deze *soft news* programma's kunnen volgens Patterson (2000) het denken van jongeren ten opzichte van de politiek negatief of positief beïnvloeden. Wanneer er negatief over politici en de politiek gesproken wordt, zullen jongeren volgens hem ook zo over de politiek en politici denken en andersom wanneer er positief over de politiek en politici gesproken wordt (Patterson, 2000). Dit betekent dat de televisie naast afkomst, cultuur of religie eveneens een rol speelt in hoe jongeren betekenis geven aan politici en politiek. Het onderzoek van Pew Research Center For The People & The Press (2004) stelt dat de rol van de media bijzonder groot zijn onder jongeren. Volgens het

onderzoek, blijven traditionele media waaronder de televisie nog steeds een zeer belangrijke bron van politieke informatie voor jongeren. Daarnaast geven de jongeren uit het onderzoek aan niet alleen naar *soft news* programma's te kijken voor amusement, maar ook omdat zij het idee hebben er wat van te leren en door te kijken op de hoogte zijn van eventuele politieke ontwikkelingen (Pew Research Center For The People & The Press, 2004). Baum (2002) voegt daaraan toe dat de invloed van *soft news* programma's meer van invloed zijn onder is op jongeren die in eerste instantie niet geïnteresseerd zijn in politiek.

Ondanks de eerder genoemde verwijten naar politici en de politiek zijn er in de afgelopen jaren verschillende laagdrempelige televisieprogramma's gemaakt om politiek toegankelijker te maken voor jongeren. Enkele voorbeelden hiervan zijn: *MTV Coolpolitics*, *Lijst Nul* of *College Tour*, waar zo nu en dan een politicus aanschuift, om zoals ze zelf zeggen de politiek op het niveau van de jongeren te brengen. De vraag is of deze programma's ook werkelijk hun doel bereikt hebben en de betrokkenheid en interesse voor de politiek ook onder jongeren hebben vergroot. Volgens Dunsmore & Lagos (2008) kunnen niet-nieuws tv-formats, talkshows en realityshows met politici helpen om jongeren meer politiek betrokken te maken. Deze formats zouden volgens hun de jongeren veel meer aanspreken dan het Journaal of andere serieuzere tv-formats.

In een onderzoek naar jongeren, nieuwsmedia en betrokkenheid constateerde Drok en Schwarz (2009) dat jongeren vooral televisie kijken voor het amusement. Het is dus niet vreemd om daar als politici of politieke partij op in te spelen en jongeren via televisieprogramma's met een amusementsfactor bij de politiek te betrekken. Maar ook dan moeten de jongeren wel zelf de beslissing nemen om naar dit soort programma's te kijken en daar ligt vaak het probleem.

Terwijl juist de televisie volgens Van Aelst (2004) het belangrijkste medium is in hoe mensen betekenis geven aan de omgeving waarin ze leven en wat zij bijvoorbeeld van de politiek vinden. In de afgelopen tien jaar is er steeds meer sprake van een toeschouwersdemocratie. Televisiekijkers zijn actiever geworden en participeren door te stemmen op deelnemers, in hun favoriete televisieprogramma zoals *Holland's Got Talent* en andere talentenjachtshows. Deze programma's geven aan dat kijkers niet zomaar passieve kijkers zijn, maar dat het nog steeds mogelijk is om burgers bij 'nationale' zaken, dus ook bij de politiek te betrekken door middel van televisieprogramma's (Van Zoonen, 2004).

Kwak et al. (2004) constateerde in hun onderzoek naar de politieke betrokkenheid van jongeren en de rol van de televisie dat hoewel de televisie een belangrijke bron van politieke informatie is, het een meer psychologisch dan een gedragseffect heeft. Televisie beïnvloedt volgens hen vooral de manier waarop jongeren over de politiek en politici denken, maar zorgt er niet direct voor dat jongeren meer politiek betrokken raken (Kwak et al., 2004). Wanneer wellicht het denken

van de jongeren verandert, zal dit ook effect kunnen hebben op de houding die zij tegenover de politiek en politici hebben. Een voorwaarde hiervoor is volgens Kwak et al. (2004) dat jongeren de boodschap in de *soft news* programma's wel als betrouwbare informatie moeten zien en niet alleen als amusement. Pas dan kan het mogelijk effect hebben op de politieke betrokkenheid van jongeren.

Wat echter niet vergeten mag worden is dat de televisie een belangrijk middel is in de fase van tiener naar jong volwassene en het proces waarin ze in aanraking komen met de politiek. De meeste jongeren komen pas na hun achttiende in aanraking met de politiek, wanneer zij stemgerechtigd zijn. Wanneer zij dan mogen stemmen en ook kiezen om te stemmen, baseren zij hun stem toch vooral op wat zij zien en horen over de politiek en politici op de televisie (McLeod, 2000).

2.4.2 Media en politici

In de loop der jaren en vooral met de komst van commerciële zenders, is de rol van de media steeds meer verschoven van waakhond van de democratie naar een informatie-, onderzoeks-, opinie- en zelfs entertainmentrol (Brants, 2000). Hierdoor is er ook een verandering in de relatie tussen de media en politici ontstaan. Enerzijds zijn de media en journalisten steeds minder geïnteresseerd in de inhoud van de politiek en steeds meer in drama, conflicten, confrontaties, schandalen en controversie (Lloyd, 2004). Anderzijds zijn politici vooral bezig zichzelf te verkopen (Brants, 2000) en stellen ze dat rol van de media van belang is. Zo zijn ze van mening dat verkiezingen gewonnen kunnen worden door veelvuldig in het nieuws te komen of een plaats te veroveren in verschillende televisie- of radioshow's en praatprogramma's (Van Aelst, 2004). Volgens Van Staden (2008) is daarmee ook de kwaliteit van politiek leiderschap afgenomen en heeft de televisie een steeds prominentere rol in het politieke proces ingenomen..

Hoewel het goed is dat de media en de politiek zich op dit gebied ontwikkelen, kan dit ook een valkuil zijn. Want in de hoop om politiek toegankelijker te maken voor jongeren door programma's als *MTV Coolpolitics*, *Lijst Nul* of actualiteitenprogramma's met een hoog amusementsgehalte als *PowNews*, verschuift hiermee ook de politiek richting amusement en kan het inhoudelijke, waar het juist om draait naar de achtergrond verschuiven.

Aan de andere kant mogen de media wellicht een machtig systeem en middel zijn, dit wil niet zeggen dat de media altijd invloed hebben in hoe jongeren betekenis geven aan politici en de politiek. Volgens Barnett & Graber (2001) hebben de media meer impact op politici en hun gedrag dan op burgers. Daarnaast is uit de voorgaande paragrafen gebleken dat ook andere factoren een rol spelen voor politieke betrokkenheid zoals de sociale leefomgeving, afkomst of opleidingsniveau. Het

is belangrijk om te weten dat de televisie en berichtgevingen in de media inderdaad van belang zijn in hoe jongeren televisieoptredens van politici interpreteren.

2.5 Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in hoe allochtone en autochtone jongeren betekenisgeven aan televisieoptredens van politici. Hoewel deze jongeren in eerste instantie niet politiek betrokken zouden zijn, is dat niet geheel waar. Jongeren zijn wel degelijk bezorgd om 'politieke' onderwerpen, maar deze onderwerpen vallen buiten de grenzen van wat onder politiek wordt verstaan. Bovendien zijn ze meer geïnteresseerd in specifieke onderwerpen die onderaan de traditionele politieke agenda staan, zoals het milieu. Niet voor niets omschrijven Henn, Weinstein & Wring (2002) de huidige generatie jongeren dan ook als 'betrokken sceptici' ten opzichte van de politiek. Volgens hen zijn jongeren wel geïnteresseerd in politiek, maar wantrouwen ze politici en het politieke systeem.

Daarnaast zijn de jongeren van tegenwoordig op een andere manier politiek betrokken dan voorgaande generaties. Dit heeft met verschillende factoren en ontwikkelingen in Nederlandse maatschappij te maken, zoals de snelle ontwikkelingen in de technologie, maar ook door maatschappelijke problemen of demografische ontwikkelingen als een hoog aantal mensen afkomstig uit het buitenland die veel meer aanwezig zijn dan tijdens vorige generatie. Allochtonen denken, voelen en handelen gedeeltelijk vanuit hun 'van huis uit meegekregen' cultuur en bepalen ook hun visie op de werkelijkheid op basis van deze cultuur.

3. Onderzoeksmethode & uitvoering

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksmethode en de manier waarop het onderzoek werd uitgevoerd worden beschreven. Paragraaf 3.1 beschrijft welke methode er gebruikt werd, waarom voor deze methode is gekozen en waar mogelijke valkuilen zaten die extra aandacht verdienen. Vervolgens zal in paragraaf 3.2 de doelgroep, de focusgroepen en de uitwerking daarvan worden toegelicht, met een omschrijving van de getoonde fragmenten. Paragraaf 3.3. geeft een beschrijving van hoe de analyse is verlopen.

3.1 Onderzoeksmethode

De methode die binnen dit onderzoek is toegepast is een kwalitatieve methode, namelijk focusgroepen. Focusgroepen zijn groepsinterviews die profiteren van de communicatie tussen zowel de onderzoeker en de respondenten als de respondenten onderling. Op deze manier kon er extra data worden verzameld dan alleen door individuele interviews. De interactie tussen de respondenten was dus ook een belangrijk onderdeel van de methode. In plaats van dat de onderzoeker aan elke respondent een vraag stelde en de respondent daar op moest reageren, werden de respondenten juist aangemoedigd om met elkaar in gesprek te gaan, vragen aan elkaar te stellen, anekdotes uit te wisselen en commentaar te geven op elkaars ervaringen. Overigens kon deze interactie tussen de deelnemers ook een valkuil zijn en was het belangrijk erop toe te zien dat een ieder aan het woord kwam en zijn of haar verhaal kon vertellen.

Daarnaast vonden de focusgroepen in een bepaalde omgeving en context plaats, die wellicht anders is dan die in het dagelijks leven. Percepties konden in de context van de focusgroepen anders worden geuit dan buiten de focusgroepen. Daarom konden de uitingen per focusgroep ook verschillend zijn, aangezien de omgeving en de context niet bij iedere focusgroep hetzelfde was. Bovendien diende er rekening gehouden te worden dat er vaak twee of drie dominante deelnemers waren die ook de omgeving en de context van de focusgroep bepaalden. Andere deelnemers konden hierdoor minder opvallen of snel geneigd zijn hun mening en denkwijzen aan te passen aan de dominante deelnemers (O'Toole et al., 2003). Het was daarom de taak van de onderzoeker om dit soort valkuilen te overzien en hier op in te spelen.

Toch blijven focusgroepen een goede en geschikte methode voor dit onderzoek. Want pas door de groepen in groepsverband met elkaar te vergelijken kan er vastgesteld worden of en in welke mate bepaalde bevindingen typerend zijn voor één groep, en kenmerkend zijn voor de groepen jongeren in het algemeen (Phalet, Van Lotringen & Entzinger, 2000). Daarnaast bevatten de

verschillende communicatievormen die mensen dagelijks gebruiken zoals: interactie, grapjes, anekdotes, plagen en meningsverschillen, die tijdens focusgroepen geuit worden een belangrijke bron van informatie. Deze alledaagse vormen van communicatie geven vaak veel inzicht hoe mensen iets ervaren of hoe zij in dit geval over bepaalde politici denken. In die zin onthullen focusgroepen dimensies van begrippen en denkwijzen die andere methoden zoals enquêtes niet kunnen onthullen of die vaak onbenut blijven bij kwantitatieve methoden (Kitzinger, 1994).

Het aanboren van interpersoonlijke communicatie is ook belangrijk omdat dit (sub)culturele waarden of groepsnormen kan benadrukken. Door het analyseren van unanimititeit of verschillen van meningen, kan gemeenschappelijke kennis en gedeelde identificatie eveneens onderzocht worden. Dit maakte focusgroepen tot een nuttige methode voor de verzameling van gegevens, die in het bijzonder gevoelig is voor culturele variabelen. Dit is ook een reden waarom het vaak gebruikt wordt in cross-cultureel onderzoek en onderzoeken met etnische minderheden (Kitzinger, 1994).

3.2. Uitvoering

3.2.1 De doelgroep

In dit onderzoek is de manier waarop Marokkaanse, Turkse en Nederlandse jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici onderzocht en in hoeverre hun 'eigen' cultuur daarbij een rol speelt. De onderzoeksvraag luidde dan ook: Hoe geven allochtone en autochtone jongeren betekenis aan televisieoptredens van politici? Er is voor Turkse en Marokkaanse jongeren gekozen, omdat zij meerdere overeenkomsten met elkaar hebben. Zo zijn beide groepen vooral in de jaren '60 en '70 als migranten naar Nederland gekomen, om hier te werken. In tegenstelling tot Surinamers, Antillianen en Indonesiërs die een koloniaal verleden met Nederland kennen (Tillie & Van Heelsum, 2006). Beide groepen worden gekenmerkt door de islam als geloofsovertuiging en de meerderheid van de Turken en Marokkanen beschikt ook over een dubbele nationaliteit, wat in het kader van het onderzoek interessant is omdat dit laat mogelijk zien dat zij waarde hechten aan hun land van herkomst. Bovendien telt de Nederlandse samenleving een hoog aantal allochtone jongeren van Marokkaanse en Turkse komaf in vergelijking met het aantal inwoners in Nederland.

3.2.2 De focusgroepen

Voor dit onderzoek zijn zes focusgroepen met vier personen gehouden. De doelgroep waren allochtone jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst en autochtone jongeren tussen de 18 en 30 jaar. Vanaf 18 jaar is een persoon stemgerechtigd, vandaar de minimumleeftijd van 18 jaar. Het criterium waar de Nederlandse jongeren van Marokkaanse of Turkse komaf naast de

leeftijdscategorie aan moesten voldoen is dat zichzelf of één of beide ouders in Marokko of Turkije geboren was. Voor de autochtone Nederlandse jongeren gold dat ook zij binnen de leeftijdscategorie vielen en dat beide ouders in Nederland geboren en getogen waren.

Omdat de nadruk op mogelijke culturele verschillen tussen autochtone en allochtone jongeren van Marokkaanse en Turkse komaf lag, zijn deze twee groepen opgesplitst. Er zijn drie focusgroepen met enkel autochtone jongeren gehouden, en drie focusgroepen met een mix van Marokkaanse en Turkse jongeren. Ieder type focusgroep is dus drie keer uitgevoerd. Zo konden de focusgroepen met elkaar vergeleken worden en zijn de uitkomsten gefundeerder dan wanneer slecht één keer een focusgroep met de autochtone en allochtone deelnemers was gedaan. Door de autochtone en allochtone jongeren gescheiden te houden konden de uitkomsten per doelgroep direct tegen elkaar worden afgezet en met elkaar vergeleken worden. Bij het vergelijken was er sprake van maximalisering van verschillen (Glaser & Strauss, 1967), om duidelijk inzicht te verkrijgen in hoe allochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici in vergelijking met autochtone jongeren.

Omdat het beste gewerkt kon worden met bestaande groepen mensen, dus mensen die elkaar al kennen (Kitzinger, 1994), zijn de jongeren voor dit onderzoek via jongerenwerkers, school of een vereniging benaderd. Wanneer zij elkaar kennen, zullen zij makkelijker met elkaar kunnen communiceren en opener zijn om bepaalde dingen te delen die zij in het bijzijn van onbekenden niet durven of willen vertellen. Daarnaast zijn de jongeren in een voor hun bekende omgeving geïnterviewd, aangezien de juiste omgeving van belang is voor goede gesprekken (Broom, Hand & Tovey, 2009) en om de respondenten zo veel mogelijk op hun gemak te stellen. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen zijn de namen van de deelnemers vervangen door pseudoniemen.

Overzicht focusgroep allochtonen

Focusgroep	Naam	Afkomst	Leeftijd	Opleidingsniveau	Woonplaats
1	Chaima	Marokkaans	19	mbo	Dordrecht
1	Sevil	Turks	19	mbo	Gorinchem
1	Rachida	Marokkaans	26	hbo	Rotterdam
2	Youssef	Marokkaans	20	mbo	Dordrecht
2	Hicham	Marokkaans	20	mbo	Dordrecht
2	Mehmet	Turks	20	mbo	Dordrecht
2	Ismaël	Marokkaanse	28	mbo	Dordrecht

3	Soumya	Marokkaans	19	hbo	Tilburg
3	Rachid	Marokkaans	19	mbo	Gorinchem
3	Aïsha	Turks	20	mbo	Ridderkerk
3	Saïd	Marokkaans	19	mbo	Dordrecht

Overzicht focusgroepen autochtonen

Focusgroep	Naam	Afkomst	Leeftijd	Opleidingsniveau	Woonplaats
4	Peter	Nederlands	20	wo	Utrecht
4	José	Nederlands	20	wo	Utrecht
4	Isa	Nederlands	21	hbo	Utrecht
4	Jeroen	Nederlands	20	hbo	Utrecht
5	Wouter	Nederlands	19	mbo	Dordrecht
5	Steven	Nederlands	19	mbo	Dordrecht
5	Wesley	Nederlands	18	vmbo	Dordrecht
6	Sophie	Nederlands	26	wo	Dordrecht
6	Olaf	Nederlands	27	hbo	Dordrecht
6	Gideon	Nederlands	27	hbo	Dordrecht
6	Jennifer	Nederlands	24	mbo	Papendrecht

3.2.3 De fragmenten

Om uiteindelijk antwoord te geven op de onderzoeksvraag; hoe geven allochtone en autochtone jongeren betekenis aan televisieoptredens van politici? zijn tijdens de focusgroepen drie fragmenten (televisieoptredens) met politici worden vertoond. De fragmenten waren bedoeld om gesprekken over de getoonde politici te stimuleren en op gang te houden. Omdat beelden vaak meerdere betekenissen hebben en op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden, was het belangrijk om zowel naar verschillen als overeenkomsten te zoeken in de interpretaties, want niet alleen de verschillen zijn belangrijk, maar ook de overeenkomsten. Alleen zo kon er onderzocht worden in hoeverre allochtone en autochtone jongeren van elkaar verschillen in de manier waarop ze betekenis geven aan politici.

De thema's die centraal stonden in de fragmenten zijn afkomstig uit de literatuurstudie, namelijk de multiculturele samenleving en de daarbij horende multiculturele discussies en de verhouding autochtoon/ allochtoon. In de eerste twee fragmenten stonden autochtone politici

versus allochtone politici centraal. In het eerste fragment is Diederik Samsom, de nieuwe lijsttrekker van de PvdA, te gast bij *Pauw & Witteman* (Pauw & Witteman, 2012a). Hij wordt geïntroduceerd en vervolgens laten ze een kort fragment zien van zijn toespraak tijdens een congres waarin zijn nieuwe functie gevierd wordt. Tijdens dat fragment is te zien hoe Samsom zijn vrouw bedankt voor haar steun. Daarna wordt er geapplaudiseerd en komen zijn kinderen op het podium die hij hartelijk omhelst en zoent. Na het fragment vragen Pauw en Witteman zich af of dit een trendbreuk is dat hij zijn kinderen op het podium laat komen. Samsom vindt van niet en legt uit dat één van zijn kinderen tijdens het eten aan tafel vroeg of hij op dat congres wat ging zeggen en of hij dan ook op het podium mocht. Dat vonden hij en zijn vrouw goed, waarop dat dus gebeurde. Daarnaast zegt hij dat zijn kinderen een onderdeel zijn van hun gezin en dat hij het als politicus belangrijk vindt om te laten zien wat hij vindt en wat hij wil met het land, maar ook wie hij is. En een deel van wie hij is wordt bepaald door zijn kinderen.

In het tweede fragment is Nebahat Albayrak te gast bij *Pauw & Witteman* (Pauw & Witteman, 2012b). Zij had zich ook verkiesbaar gesteld als lijsttrekker van de PvdA. Het fragment begint met een opmerking van Pauw waarin hij constateert dat het voor Albayrak dus niet uitmaakt dat zij een vrouw is en Turks. Albayrak is wat geïrriteerd dat haar die vraag opnieuw gesteld wordt en reageert ook geïrriteerd op Pauw waarbij zij aangeeft dat iedereen kan zien dat ze een vrouw is en Turks, maar dat zij vindt dat dit helemaal niets uitmaakt. Vervolgens benoemt ze allerlei dingen die zij in haar politieke carrière van 14 jaar voor Nederland heeft gedaan. Ze is er van overtuigd dat de PvdA leden ook hiernaar zullen kijken en dat het gaat om wat je kunt, daadkracht en niet weglopen voor zware verantwoordelijkheden dan waar je wieg staat. Pauw eindigt het gesprek door te zeggen dat het niet alleen gaat om waar je wieg staat, maar je kunt er ook op worden aangesproken door iemand als Geert Wilders.

Beide fragmenten zijn gebruikt om te onderzoeken op welke manier en waarom de jongeren zich aangetrokken of juist niet aangetrokken voelden tot de getoonde politici. In het tweede fragment kwam daar nog eens bij dat het specifiek over de Turkse afkomst van de politica ging. Door dit fragment te gebruiken kon onderzocht worden of dat de Turkse en/of Marokkaanse jongeren zich bijvoorbeeld meer aangetrokken voelden tot deze politica op basis van haar buitenlandse afkomst of misschien maakte dit helemaal niets uit en voelden zij zich juist meer aangetrokken tot de eerste politicus die nog vrij jong en onbekend is. In dit alles stond de manier waarop de jongeren betekenis gaven, in de breedste zin van het woord, en waarom zij dit vonden centraal.

Het derde fragment was een discussie tussen een autochtone en allochtone politici van Marokkaanse afkomst over een multiculturele kwestie, namelijk extra inzet in culturele diversiteit bij de politie om criminaliteit te bestrijden. In dit fragmenten draaide het om een multicultureel debat.

Hero Brinkman van de PVV en Ahmed Marchouch van de PvdA zijn te gast bij *Pauw & Witteman* (Pauw & Witteman, 2012c). Marchouch legt uit dat hij het niet vindt kunnen dat er mensen zijn die niet met de politie kunnen communiceren omdat zij de Nederlandse taal niet als zodanig beheersen. Hij geeft als voorbeeld de Schilderswijk in Den Haag waar hij met oud en nieuw was. Een Somalische mevrouw kwam binnen op het politiebureau en kon haar verhaal niet kwijt, even later gebeurde hetzelfde bij een Marokkaanse meneer. Marchouch vindt dat er agenten moeten komen die Hassan van Hoessein kunnen onderscheiden om de pakkans van criminelen te vergroten. Volgens hem moeten er mensen komen Brinkman is het daar totaal niet mee eens. Volgens hem zijn er in Nederland gewoon wetten en regels waar mensen zich aan moeten houden of dat nu Marokkanen of niet. Daarnaast vindt hij het een schande dat burgemeesters, en volgens hem vaak van PvdA, hun eigen burgers niet kunnen verdedigen. Vervolgens komt Witteman ertussen en zegt dat het misschien net zo handig is als er agenten zijn van dezelfde afkomst als waar de daders van afkomstig zijn. Waarop Brinkman zich afvraagt waarom, want volgens hem zijn die wetten en regelgeving voor iedereen hetzelfde. Witteman reageert daarop dat de politie op die manier ook een afspiegeling is van de samenleving. Waarop Brinkman reageert dat hij daar niets op tegen heeft en zegt dat hij er ook niets op tegen heeft dat Marchouch bij de politie heeft gezeten.

Omdat in dit fragment zowel een autochtone als allochtone politici aan het woord kwamen, kon er direct bekeken worden in hoeverre een gedeelde cultuur, afkomst of religie een rol speelt in hoe de jongeren betekenis geven aan de televisieoptredens van de politici. Door te vragen naar de ideeën, meningen, visies, interpretaties, houdingen, gedragingen en kennis van de jongeren over de televisieoptredens van de politici kon onderzocht worden in hoeverre de 'eigen cultuur' daadwerkelijk een rol hierin speelde. Zoals eerder aangegeven waren het open gesprekken, waarbij de respondenten ook zelf thema's naast cultuur, nationaliteit of religie konden introduceren en daar dieper op konden ingaan.

3.3 De analyse

De eerste stap van de analyse vindt eigenlijk al plaats tijdens de focusgroepen. Bij het maken van aantekeningen tijdens de focusgroepen zijn ook de houdingen en gezichtsuitdrukkingen van de jongeren meegenomen. Houdingen en gezichtsuitdrukkingen versterken wat de jongeren zeggen. In de inleiding is gedefinieerd wat het begrip 'betekenis geven' inhoudt. Hier vallen ook houdingen en gezichtsuitdrukkingen onder, die alleen tijdens de interviews opgepikt kunnen worden. Vandaar dat deze vorm van analyseren de eerste stap is van de algehele analyse.

Nadat de focusgroep heeft plaatsgevonden, wordt het interview getranscribeerd. Vervolgens worden de aantekeningen die tijdens de focusgroep zijn gemaakt onderaan het transcript toegevoegd. De volgende stap van de analyse is het analyseren van het transcript waarbij unanieme opvattingen, ideeën, meningen, opvallende uitspraken en opmerkingen en (on)verwachte bevindingen worden gecodeerd en gecategoriseerd naar thema's per focusgroep. Hierdoor ontstaat er een lijst met verschillende thema's per focusgroep die onderbouwd kunnen worden met concrete uitspraken van de jongeren, uit de focusgroep. De uitspraken van de deelnemers onderbouwen als het ware de thema's die uit de focusgroepen naar voren komen. Dit wordt voor iedere focusgroep gedaan.

De analyses met de thema's van alle focusgroepen worden met elkaar vergeleken om te zien in hoeverre deze terugkeren en dus iets kunnen zeggen over de hele doelgroep of juist niet. De eerste keer worden de analyses van de focusgroepen met allochtonen met elkaar vergeleken, zodat er een helder en gefundeerd beeld van deze doelgroep ontstaat. Dit wordt ook voor de doelgroep autochtonen gedaan. Vervolgens worden de analyses, maar ook de conclusies uit de analyses per doelgroep (en niet alleen per focusgroep) naast elkaar gelegd en met elkaar vergeleken. Zo zijn de verschillen en overeenkomsten tussen beide doelgroepen goed zichtbaar.

Dit hele proces wordt ook wel een vergelijkingsanalyse genoemd. Dit betekent dat de uitspraken per groep vooral van belang zijn en niet zozeer de individuele uitspraken. Daarom is het belangrijk dat de transcripten onder andere worden geanalyseerd op unanimitieit van opvattingen, ideeën en meningen (Barbour & Kitzinger, 1999; Sim, 1998). Het voordeel van een vergelijkingsanalyse is dat het onderzoek beschermt tegen valse of verkeerde generalisatie. Daarnaast geeft het ook inzicht in zaken waar voorheen misschien niet aan gedacht was of in een gewone analyse niet opgemerkt zouden zijn en daarom niet in de resultaten meegenomen zouden worden (Hallin & Macini, 2004).

Wanneer de analyses met de thema's zowel binnen als tussen beide doelgroepen zijn geanalyseerd en er inzicht is verkregen in hoe allochtone en autochtone jongeren betekenis geven aan televisie optreden van politici, vindt de laatste stap van de analyse plaats, de terugkoppeling naar de literatuur. In deze laatste stap worden de bevindingen teruggekoppeld naar de literatuur en onderzocht wat deze bevindingen betekenen of in de huidige debatten binnen dit onderzoeksveld kunnen betekenen, dit wordt beschreven in het laatste hoofdstuk, de conclusie.

4. Resultaten

De belangrijkste resultaten uit het onderzoek worden in dit hoofdstuk beschreven. Deze resultaten geven uiteindelijk antwoord op de onderzoeksvraag van deze thesis. Uitzonderlijke of afwijkende resultaten worden in dit hoofdstuk eveneens behandeld. Eerst zullen de resultaten in grote lijnen worden beschreven, waarbij er onderscheid gemaakt wordt tussen allochtone en autochtone jongeren, zodat eventuele verschillen duidelijk zichtbaar worden.

4.1 Politiek

Allereerst is uit dit onderzoek gebleken dat de manier waarop de jongeren betekenis geven aan de televisieoptredens van politici voortkomt uit de manier waarop zij betekenis geven aan politici en de politiek in het algemeen. Dit betekent dat de jongeren op basis van wat zij in het algemeen van de politiek en politici vinden bepaalt hoe zij over politici in de fragmenten denken. Dit geldt voor zowel de allochtone als de autochtone jongeren.

Daarbij zijn ze meer op de hoogte van politici die vaker in de media en op de televisie verschijnen. Zij weten daar niet alleen meer van, maar kunnen hun mening over deze politici ook beter onder woorden brengen aan de hand van wat zij hebben gezien of gehoord over deze politici. Zo weten alle jongeren uit de focusgroepen zich wel een duidelijke mening te vormen over Geert Wilders, omdat hij volgens hen het vaakst in de media verschijnt. Wanneer de jongeren over de politiek spreken, hebben ze het dus over diegenen die vaak in de media komen, zoals Mark Rutte of Geert Wilders, maar ook Job Cohen en lijsttrekkers worden vaak genoemd.

Jennifer: De enige namen die ik ken zijn Geert Wilders en Rutte op dit moment.

(...)

Jennifer: Ja, dat komt natuurlijk doordat Rutte die is natuurlijk, die is nu natuurlijk, hoe zeg je dat afgetreden of zo om het maar zo te zeggen. Die gaat weg en Geert Wilders die is altijd in opspraak, dan hoor je altijd van alles over.

Oh hij heeft dit weer gezegd of

dat weer en ja dat brengt toch wel veel discussies met zich mee

Sophie: Komt door de media he

Jennifer: Ja door media

(focusgroep autochtonen, 6, 174)

Rachid: Job Cohen, maar het is echt, echt een goede man,
serieus hoor

Saïd: Ja, maar hij is nu wel weg, nu is die Diederik Samsom

Rachid: Hij kijkt goed naar de realiteit, wat goed is daar gaat hij voor

Saïd: Ik weet niet, in de politiek vind ik hem niet zo goed.

Als burgemeester was hij heel goed

Rachid: van Amsterdam

Saïd: Ja

(focusgroep allochtonen, 3, 96)

Zowel de allochtone als de autochtone jongeren weten wat er momenteel in de politiek speelt en zijn op de hoogte van de laatste ontwikkelingen, zoals de bezuinigingen en de val van het Kabinet. Beide groepen jongeren kijken graag naar *soft news* programma's als *De wereld draait door* en *Pauw & Witteman*, daarnaast lezen de autochtone jongeren ook nog of vaker de krant. Dit doen de beide groepen jongeren om meer op de hoogte te blijven van wat er speelt in de wereld.

Saïd: Ja, ik heb zelf Eredivisie Live, dus ik kijk ook veel voetbal.

Even kijken wat nog meer, De wereld draait door, Pauw & Witteman

Ja, ik kijk die dingen wel, dan volg je het nieuws een

beetje en praten ze daar een beetje over. Zulk soort dingen

(...)

Rachid: Nieuws kijk ik ook wel

Soumya: Ja, nieuws altijd

Aïsha: Ja

(focusgroep allochtonen, 3 69),

Peter: Plus het is goed altijd te weten van wat er in de wereld
allemaal speelt

Isa: En ook gewoon wat dat voor jezelf betekent als je,

het werken of iets weet je wel met de regering bijvoorbeeld nu en zo

Jeroen en José: Ja

Isa: Dat je een beetje in de gaten houdt van okay,
wat brengt dit mij binnenkort met die bezuinigingen en zo
José: Ja, inderdaad
(focusgroep autochtonen, 4, 118)

De allochtone jongeren hebben verder een duidelijke en negatieve mening over de politiek. Volgens hen is de politiek alleen maar poppenkast en zijn politici niet geïnteresseerd in wat zij als jongeren te zeggen hebben. Politici zeggen wel dat ze willen luisteren, maar doen dat niet. Hiermee stellen ze dat politici hen als jongeren buitensluiten en niet bij de politiek betrekken.

Ismaël: Ja, sowieso, maar ook de politiek die opeens bij jou in de buurt is. De politiek is bij jou in de buurt hoor je opeens. En dan hoor je ze daar praten, en dan zegt hij ja maar we luisteren wel naar u. Ja, tuurlijk we luisteren wel naar u. Ja, er is nog er is nog nooit iets wat ik heb gezegd, dat heb ik nog nooit terug gehoord daarbij. Van ja er was een Marokkaan en die zei dit tegen mij
(focusgroep allochtonen, 2, 52)

De autochtone jongeren hebben ook een duidelijke mening over de politiek, maar minder negatief dan de allochtone jongeren. Hoewel ze ook niet direct geïnteresseerd zijn in de politiek vinden ze wel dat het begrijpelijker moet worden gemaakt. De autochtone jongeren vinden bijvoorbeeld ook dat er meer vanuit de politiek gedaan kan worden om informatie te geven over hun partijen en standpunten. Zeker in verkiezingsperiodes.

Olaf: Maar als je dat doet, zou je een brief kunnen sturen, die krijg je nu al van je kán stemmen maar eigenlijk zou je daar ook iets van een folder bij kunnen zetten met zo'n bijsluiter van dit en dit en dit zijn de standpunten
(...)

Gideon: En daarnaast is het misschien echt wat meer informatie naar mensen toe. Niet dat mensen echt moeten gaan zoeken.

Sophie: Ja precies

Olaf: Ja gewoon objectief, dus niet door de partij zelf aangedragen,
maar door één of ander

Gideon: Onafhankelijk, independent body iets, die al die partijen
onderzoekt

(focusgroep autochtonen, 6, 172)

Allochtone jongeren vinden verder dat de politiek, maar ook de overheid zoals politie zoveel voor ze heeft verpest, dat ze ook maar weinig goeds over de politiek en politici te zeggen hebben. Enerzijds erkennen ze dat de politiek en politici belangrijk zijn en een heleboel bepalen, anderzijds geven ze ook aan dat ze te ver weg staan en dat politici niet weten wat er in de samenleving speelt.

Rachida: Ja mensen denken toch van dat is dé politiek,
gewoon van ja dat is Den Haag

(...)

Rachida: Ja, het is een beetje een ver-van-mijn-bed-show

(...)

Chaima: Ja een heel ver-van-mijn-bed-show

(focusgroep allochtonen, 1, 11)

Wat zowel bij de allochtone als de autochtone jongeren naar voren komt is het wantrouwen tegenover de politiek. De allochtone jongeren hebben vooral het idee dat politici zeggen dat ze luisteren, maar dat helemaal niet doen. Ze zijn dan ook erg teleurgesteld in de politiek en hebben maar weinig vertrouwen in politici.

Chaima: Het gaat gewoon het ene oor in, het andere oor uit.

Ze doen alsof, denken dat ze naar je luisteren, soort van contact
opnemen, maar ik denk dat het gewoon het ene oor ingaat en

Sevil: Je hebt bij de gemeentes toch ook gewoon, hoe noem je
die mensen, die van een politieke partij dan in de gemeente

Dordrecht zitten.

(...)

Sevil: Ik denk dat als je, dat je eerst naar zo iemand moet stappen en
niet gelijk naar Den Haag naar het provinciehuis of zo gaan, want ja
dan ga je echt voor niks

(focusgroep allochtonen, 1, 12)

Autochtonen wantrouwen vooral de idealen van de politieke partijen. Zij denken dat het politici alleen maar gaat om stemmen te winnen, en dat zij daarom vooraf van alles beloven, terwijl ze weten dat ze het niet waar kunnen maken. Daarnaast twijfelen ze ook aan de motivatie van politici.

José: Ik heb bij Wilders heel erg het idee dat bepaalde dingen dat wist hij wel gewoon dat hij dat niet kan waarmaken, maar zo wint hij zijn kiezers voor zich. Dat was volgens mij toch met de AOW leeftijd.

Isa: Ja

José: Toch? En zodoende hebben ook heel veel mensen op hem gestemd maar het was echt, volgens mij een paar weken na de verkiezingen al rond dat het sowieso er niet tussen zou komen

Isa: En met studenten. Hij is ook heel erg voor studenten met die studiefinanciering

José: Oh, ja klopt

Isa: Dus heel veel studenten hebben ook op hem gestemd terwijl dat ook gewoon niet doorgaat

José: Ja

Isa: Dus ja, hij doet niet echt die dingen waar hij stemmen voor heeft gekregen

(focusgroep autochtonen, 4, 120)

Daarnaastgeven de autochtone jongeren aan dat politici vaak onbegrijpbare taal spreken en politiek voorspelbaar is.

Wesley: Ik snap ook niets van die dure woorden die ze gebruiken

Wouter: Ja, weer zo een man die niets te vertellen heeft

Steven: Als ze niet zulke dure woorden zouden gebruiken zou je het al iets meer snappen, en dan zou het misschien al iets meer interesseren

(focusgroep autochtonen, 5, 152)

Jeroen: Ja, zo gaat het altijd, het kabinet valt altijd, dus ik weet niet, dat is ook zo iets van oh, nou is het weer

die dag dat het kabinet valt. Het is niet echt dat ik het heel bijzonder vind.

José: Ja, ik dacht je kan er op aan een beetje nu.

(focusgroep autochtonen, 4, 119)

Zowel de allochtone als de autochtone jongeren zijn in staat om betekenis te geven aan televisieoptredens van politici. Dit doen zij op basis van wat zij in het algemeen weten over de politiek en politici die vaak op de televisie zijn en waar zij zich dus meer een mening over kunnen vormen. Beide groepen jongeren zijn op de hoogte van de laatste ontwikkelingen binnen de politiek en kijken actualiteitenprogramma's, het nieuws of lezen de krant, dit laatste geldt vooral voor de autochtone jongeren. Omdat zowel allochtone als de autochtone jongeren het belangrijk vinden om te weten wat er speelt in de wereld, kijken ze het nieuws, niet omdat zij zo geïnteresseerd zijn in de politiek. Ze zijn wantrouwend tegenover de politiek omdat politici niet naar ze luisteren of omdat politici dingen beloven die ze niet waar kunnen maken. De allochtone jongeren zien de politiek vooral als een ver-van-mijn-bed-show. De autochtone jongeren vinden dat politici te dure woorden gebruiken en dat het te voorspelbaar is.

4.2 Eigen ervaringen

Opvallend is dat allochtone jongeren vaker dan autochtone jongeren op basis van hun eigen ervaringen en dingen die zij in het dagelijks leven meemaken, betekenis geven aan de politiek. De 'eigen' cultuur, geloofsovertuiging en afkomst spelen een belangrijke rol daarin.

Soumya: Mijn moeder heeft dan ook nog jonge kinderen en dan is ze bang van ja kijk als dit allemaal gebeurt. Ja, waar staan jullie dan in jullie toekomst, worden jullie wel serieus genomen?

En dan heb ik altijd het geluk dat mijn broers en zussen allemaal wel afgestudeerd zijn, universiteit en hbo, maar stel dat het bijvoorbeeld met mijn zusje niet zo gaat dat ze op een vmbo bijvoorbeeld of mbo komt en iedereen haar aankijkt. Mijn zusje draagt een hoofddoek en die doet heel veel aan haar geloof dus dan heb ik zo iets van ja, wie gaat haar dan nog serieus nemen als zij komt solliciteren?

(...)

Saïd: En ook dat van Rachid B en zo, dat wordt ook gewoon, dat wordt zo erg, je weet toch, versterkt dat mensen daar ook echt bang voor worden

Aïsha: Ja

Saïd: Dus dan denken ze van okay ja dat is een moslim, dit dat en dan denken sommige mensen, die hebben niet zoveel hersenen, die denken oh ja alle moslims zijn zo, die zijn zo radicaal

Aïsha: Bedoel je dat ze zich laten beïnvloeden?

Saïd: Ja, die laten zich heel erg sterk beïnvloeden en mensen zoals Geert Wilders die versterken dat nog erger en die mensen die denken ja dat zijn echt slechte mensen, die kunnen echt niet Nederlands praten

Rachid: Ik merk dat ook inderdaad wat hij zegt. Als ik in mij jelleba zit en ik ga naar de moskee, ik stap de auto in dan zie ik allemaal mensen gelijk omkijken. Maar ik kijk ze gewoon terug aan, ik zeg ja wat is er eigenlijk aan de hand. Of van die jongens, ik zeg gelijk wat is jullie probleem? Ze denken echt dat ik daar bommen heb zitten of zo Dat is gewoon bij ons in de cultuur, dat je gewoon een Jalebba of een Marokkaanse jurk aandoet. Aah ze weten niet beter

(focusgroep allochtonen, 3, 80-81)

Autochtone jongeren daarentegen geven vooral betekenis op basis van wat zij in de media zien, lezen en horen. Hun eigen ervaringen spelen hierbij nauwelijks een rol, behalve als het direct op hun eigen omgeving betrekking heeft, zoals onderwijs.

Jeroen: Nou, ik laat het gewoon allemaal maar een beetje bezinken. Tenzij het echt iets is wat direct op mij van invloed is, als ze het bijvoorbeeld over langstudeerboetes hebben of zo

Isa: Ja dan let ik wel op, maar niet als het over pensioenen gaat of zo. Daar houd ik mij niet mee bezig

(focusgroep autochtonen, 4, 118)

De ontevredenheid van de allochtone jongeren in de politiek heeft, in tegenstelling tot de autochtonen, vooral te maken met hun afkomst en geloofsovertuiging, de islam. Zo vinden ze dat de politiek, maar ook de media aanstichter zijn van hoe er over hen in de maatschappij wordt gedacht.

Zij zien de politiek en de media als de schuldige van hun minderwaardige positie in de Nederlandse samenleving. Volgens hen wekken politici angst en vrees op bij het volk, en met het volk bedoelen zij de autochtone Nederlanders. Deze jongeren zijn van mening dat politici weten dat de media vandaag de dag geïnteresseerd is in negatieve zaken en daarom spreken politici volgens hen vaker negatief over hen allochtonen dan positief. Hierbij komt ook de wij-zij verhouding naar boven. Het is wij allochtonen en buitenlanders tegen de autochtone Nederlanders.

Hicham Die Wilders doet alles opblazen man

Youssef: Gewoon het kabinet, het kabinet is zelf fascistisch

Hicham: Niet rastisch, maar je weet toch

Mehmet: Ze brengen het echt in media

Ismaël: Ze wekken vrees op

Hicham: Ja, jij weet toch

Youssef: Ja, ze wekken echt vrees op

Hicham: Ja, waarom zo kinderachtig man, doe normaal man

Als jullie op vakantie gaan dan hoor ik toch ook niets man

(focusgroep allochtonen, 2, 36)

Zoals eerder gesteld, vormen zij hun mening vooral op wat zij zelf in hun eigen omgeving en dagelijks leven meemaken. Door die slechte ervaringen hebben zij dan ook een negatief beeld van de politiek en vertrouwen ze de media als het om politiek nieuws gaat ook niet. Eigenlijk zijn ze boos op Nederland, hoe zij met hun ouders (de eerste generatie allochtonen) zijn omgegaan, ondanks dat zij een heleboel voor Nederland hebben gedaan en nog steeds doen. De allochtone jongeren zeggen dat ze daar nooit voor zijn beloond of erkenning voor hebben gekregen, maar dat ze altijd alleen maar negatief behandeld worden.

Chaima: En ze denken teveel aan hun eigen volk, terwijl eigenlijk laten we het zo zeggen, hier genoeg buitenlanders in Nederland wonen en die heel wat voor Nederland hebben gedaan, bijvoorbeeld onze ouders en onze voorouders

Sevil: Als je bijvoorbeeld, dat liedje van Lange Frans en Baas B, het land van. En dank heb je de Marokkaanse versie.

Wat hij dan over Nederland verteld, een Marokkaanse man is dat.

Dan denk ik bij mezelf, hij heeft wel gelijk, omdat er is zin van ja

onze vaders hebben Nederland gebouwd, want onze opa's kwamen als gastarbeiders, hebben dijken gebouwd, dingen gemaakt.

En dat is eigenlijk wel zo. De allochtonen hebben Nederland eigenlijk opgezet. Alles wat er is, is door de allochtonen gekomen.

Nederlanders stonden alleen boven hun en keken hoe ze het werk deden, maar in feite hebben wel de meeste allochtonen alles gedaan. En dan alsnog zijn wij de slechte mensen en moeten we Nederland uit en weet ik veel allemaal

(focusgroep allochtonen, 1, 21)

Hierdoor zijn zij sceptisch tegenover politici en de politiek en hebben ze ook een onverschillige houding naar de politiek toe. Aan de andere kant is er wel een tweedeling te zien tussen de wat hogeropgeleiden en de laagopgeleiden. Allochtonen die wat hoger opgeleid zijn relativeren dit sneller en zien zichzelf minder vanuit een slachtofferrol dan de lageropgeleiden.

Rachida: Het is wat je er zelf van maakt. Je kan jezelf wel elke keer als een slachtoffer zien, maar dat doe je zelf. Je kunt wel elke keer zeggen van ja die Nederlanders discrimineren, daar moet je gewoon mee ophouden. Je moet gewoon zelf, doe je ding en altijd maar elke keer, ik word weer gediscrimineerd, ik ben Marokkaan dus ja ble ble ble

Sevil: Ja, okay

Rachida: Dat vind ik

Chaima: Ja

Rachida: Je kunt wel elke keer zeggen van jee, ja die Nederlanders discrimineren, daar moet je gewoon mee ophouden. Je moet gewoon zelf, doe je ding en altijd maar elke keer, ik word weer gediscrimineerd, ik ben marokkaan dus ja ble ble ble

Chaima: Nee maar...

Rachida: Dus dit kan ik niet bereiken . Dat is niet zo, je moet je eigen kansen en dingen tewerkstellen

Chaima: Nee dat is het zeker niet, maar het is wel, dat weet je zelf ook, dat gebeurt heel vaak, tegen je eigen volk ook precies hetzelfde, dat weet je zelf ook

Rachida: Nee hoor, dat is wat je er zelf van maakt

Sevil: Weet je waarom allochtone, Marokkaanse, Turkse jongeren, Antiliaanse jongeren weet je waarom ze dat doen, omdat de politiek, Nederland zich zo laat voelen

Rachida: Ja hier... en wij blijven dan in die slachtofferrol hangen

Rachida: Dus dit kan ik niet bereiken. Dat is niet zo, je moet je eigen kansen en dingen tewerkstellingen
(focusgroep allochtonen, 1, 22)

Hoewel de ontevredenheid van de autochtone jongeren niets te maken heeft met afkomst, zien zij wel net als de allochtone jongeren een wisselwerking tussen de media en de politiek. En vinden zij net als de allochtone jongeren dat politiek en media onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Volgens de autochtone jongeren spelen vooral politici in op de media door bepaalde acties en uitspraken te doen. Ook hier geldt dat zij meer weten over politici die dus vaker in de media verschijnen dan politici die dat niet doen. Volgens hen weten politici dat zij door de media worden gevolgd, en daar maken ze dan ook zo nu en dan misbruik van. Zij vinden dat hiermee de aandacht meer naar de persoon verschuift, in plaats van naar de inhoud.

Gideon: Maar was dit niet een toespraak voor zijn eigen partij zeg maar?

Olaf: "Ja, maar hij weet ook wel dat daar camera's staan. En dat hij een paar avonden daarna bij Pauw & Witteman zit wat meer dan twee miljoen mensen zien
(focusgroep autochtonen, 6, 178)

Peter: Ja, vroeger was ook iedereen lid van een politieke partij en dat is tegenwoordig ook niet meer. Dus nu wordt het heel belangrijk om eerst de image van een politicus, okay daar stemmen we op dat is een leuke man. In plaats van echt de achterliggende, de inhoud, toch?

Isa en Jeroen: Ja

Peter: Dat is het tegenwoordig toch veel meer?

Isa: Ja het hoort niet, maar het gezicht wordt eerst bekeken van de partij en dan pas vaak wordt gekeken of daarna wordt pas gekeken wat er verder gebeurt zeg maar
(focusgroep autochtonen, 4, 128)

Een voorbeeld dat veelvuldig door de allochtone jongeren wordt aangehaald is het 'doe eens normaal' incident met Mark Rutte en Geert Wilders. Zij vinden dus dat politici zich niet zo horen te gedragen. Volgens hen zijn ze regeerders van dit land en moeten ze zich ook zo gedragen. Als voorbeeld halen de allochtone jongeren enkele oudere politici aan die volgens hen wel de kwalificaties hadden en goede politici waren.

Ismaël: Toen Jan Marijnissen, kijk Jan Marijnissen dat was echt een type voor dingens, die van SP toen destijds. Dat was een type om minister president te worden
(...)

Ismaël: Ja, hij had iets te zeggen, hij had een mening duidelijk en het kon hem niks schelen. Ook toen destijds, hij wilde toen een avondklok instellen
(focusgroep allochtonen, 2, 57)

Zowel de allochtone als de autochtone jongeren vinden de manier waarop er politiek wordt bedreven ook niet goed. Ze zijn het niet eens met de bezuinigingen en vinden dat er op de verkeerde dingen wordt bezuinigd. Allochtone jongeren vinden dat er bezuinigd moet worden op infrastructuur en defensie (inclusief politie). Ze begrijpen bijvoorbeeld niet waarom in Nederland iedere keer de straat opengebroken moet worden en vinden dat de regering in dit land onnodig geld hieraan uitgeeft.

Rachida: Nou ik vind bijvoorbeeld straten, is er net een nieuwe straat gelegd, volgend jaar doen ze alweer openbreken

Chaima: Volgend jaar, zeg maar gerust over twee weken weer

Rachida: En weer een nieuw straat wordt er aangelegd, dat vind ik raar

Chaima: Net als de wegen bijvoorbeeld, die witte lijntjes, daar staan

al witte lijntjes op, waarom moet je dat dan weer helemaal gaan

veranderen. Net als bij mij wordt gewoon letterlijk om de drie weken,

de stoep veranderd en die tegels veranderd, ze zijn toch al goed

recht of als ze een beetje scheef zijn, wat maakt het uit?

Daar moeten ze ook een beetje op bezuinigen.

(focusgroep allochtonen, 1, 7-8)

Vooral de allochtone jongens vinden dat er bezuinigd moet worden op defensie. Bovendien hebben zij ook slechte ervaringen met de politie die ze ook weer koppelen aan de politiek. Dit alles is op basis van eigen, vaak negatieve ervaringen.

Hicham: Soms zit ik in de auto, in de passagiersstoel, heb ik mijn riem om, word ik gewoon aangehouden. Snap je, voor wat? even serieus. Laat je legitimatie zien, gewoon hopen dat je een openstaande boete hebt, dat je meekan
(...)

Hicham: Het was ook een keer in de nacht het was iets van 4 uur of zo, luister dan, 2 auto's, we worden ingesloten en uit de auto getrokken. Geen alcohol, niks gewoon eruit. Weet je hoe?(...) Gewoon bam, gooit ons, fouilleren. Vriend, wat is er met jullie? Ik werd gewoon gek he, ik zeg je eerlijk. En ik werd gek omdat ik niks had, snap je, gewoon niks, niks. Ze zouden gewoon tegen mij moeten zeggen ga naar huis, maar ik was zo geflipt, hadden ze mij meegenomen, lieten ze mij daar slapen
(focusgroep allochtonen, 2, 61)

Zowel de allochtone als de autochtone jongeren zijn van mening dat een goede politicus daadkracht moet tonen en bij zijn of haar standpunt moet blijven. De meerderheid van de autochtone jongeren vindt het belangrijk dat een politicus weet waar hij of zij het over heeft, betrouwbaar overkomt en overtuigingskracht heeft en charismatisch.

Olaf: Inhoudelijke kennis, dus ze weten gewoon echt waar ze het over hebben. Overtuigingskracht dus datgene wat ze te vertellen hebben, moeten ze kunnen overbrengen. Nou ja, ze moeten in ieder geval ook betrouwbaar over komen
(...)

Gideon: Trouwens, om nog even terug te komen op die eigenschappen van een leider. Ik denk dat ze eingszins wel een beetje charismatisch moeten zijn, enigszins

Olaf: Ja dat denk ik ook

Sophie: Ja zeker weten

(focusgroep autochtonen, 6, 187)

Allochtonen vinden het weer belangrijker dat een politicus kennis van zaken moet hebben en van verschillende soorten mensen met verschillende afkomsten. Het moet iemand zijn met veel ervaring, iemand die weet hoe het is om te moeten vechten voor een positie. Zij vinden dat als een politicus hen wil begrijpen die persoon moet openstaan voor andere ideeën en culturen.

Soumya: Ik denk openstaan, je moet sowieso openstaan voor alles. Je moet iedereen aan kunnen horen en ook gewoon objectief en subjectief gescheiden kunnen houden, dat je niet alles vanuit hetzelfde oogpunt heel de tijd gaat bekijken want je werkt met mensen en mensen zijn altijd anders

Aïsha: Ja

Saïd: Gewoon sowieso, vastberaden gewoon

Rachid: Kennis hebben

(focusgroep allochtonen, 3, 94-95)

En hoewel zij dit vinden, denken zij tegelijk ook dat dit onrealistisch is en nooit in Nederland zal gebeuren. Volgens hen moeten Nederlanders altijd een pispaaletje hebben, een groep buitenlanders om op te haten.

Sevil: Weet je wat het is, Nederland blijft Nederland
Nederland zal nooit accepteren dat er een allochtoon
(...)

Sevil: Ze zullen een manier vinden om je tegen te houden

(focusgroep allochtonen, 1, 27)

Een opvallend verschil tussen de allochtone en de autochtone jongeren is dat de allochtone jongeren meer betekenis geven aan televisieoptredens van politici op basis van hun eigen ervaringen. Dit zijn vaak negatieve ervaringen. Zij nemen dan ook een slachtofferrol aan en vinden dat de media en de politiek angst en vrees zaaien voor hen. Hierin ligt wel een verschil tussen de hoogopgeleide allochtonen, die dit meer kunnen relativiseren dan de laagopgeleide allochtonen. Autochtone jongeren daarentegen geven vooral betekenis aan televisieoptredens van politici op basis van wat zij horen, lezen of zien in de media en met name de televisie. Omdat zij geen betekenis geven aan

politici op basis van negatieve persoonlijke ervaringen zijn zij in tegenstelling tot allochtone jongeren ook minder negatief over de politiek en televisieoptredens van politici.

Zowel de allochtone als de autochtone jongeren zijn van mening dat een goede politicus daadkracht moet hebben en bij zijn of haar standpunt moeten blijven staan. De meerderheid van de autochtone jongeren vindt het belangrijk dat een politicus weet waarover hij of zij spreekt en betrouwbaar is. Daarnaast moet een politicus ook overtuigingskracht bezitten en charismatisch zijn. Allochtonen vinden het belangrijker dat een politicus kennis van zaken moet hebben en moet weten van verschillende soorten mensen met verschillende afkomsten.

4.3 Individuele politici

Een opvallend resultaat is dat de afkomst voor de allochtone jongeren geen rol speelt als het om de specifieke politici gaat. Zij voelen zich niet meer aangetrokken tot een Turkse of Marokkaanse politicus dan tot een Nederlandse. Voor hen is politiek, politiek.

De allochtone meisjes in dit onderzoek denken wel dat het goed zou zijn als er meer allochtonen, maar ook vrouwen in de politiek zouden zitten, voor de diversiteit. Ze hebben bijvoorbeeld wel respect voor politicus Nebahat Albayrak, maar voelen zich niet meer tot haar aangetrokken of dat zij zich meer met haar kunnen identificeren dan andere politici. Daarnaast denken de allochtone meisjes ook dat het misschien leidt tot meer politieke betrokkenheid bij anderen, namelijk bij de wat oudere generatie, maar niet zozeer bij hen.

Rachida: Nou er mogen wel wat meer vrouwen in de politiek,
zeker wel. En vooral allochtone vrouwen

Rachida: Ja, precies dat is het. En vooral ook de ouderen.

Die kunnen dan sneller van, hey kijk nou dat is een Turkse vrouw,
of een Marokkaanse vrouw

(...)

Chaima: En als ze ook nog eens met een goede plan van aanpak
komt, dan is het van zo dat wisten we niet. Dat is altijd leuk om te horen

(focusgroep allochtonen, 1, 27)

De autochtone jongeren vinden dat het goed is dat er diversiteit is in de politiek. Zij zien Nederland ook als een multiculturele samenleving en zeggen het vreemd te vinden als dit niet in de politiek terug zou zijn te zien. Net als de allochtone meisjes vinden ook de autochtone meisjes dat er meer

vrouwen in de politiek moeten komen. Zij denken dat het goed is voor de diversiteit en dat vrouwelijke politici hun werk net zo goed als mannelijke politici kunnen doen. Dit baseren zij op het lage aantal vrouwen dat zij in de politiek zien.

Isa: Maar als ik dan toch mag stemmen en mag toch op iedereen mag stemmen, dan kies ik wel gewoon voor de eerst vrouw om ja toch een beetje om op die manier meer vrouwen erin te krijgen.

José: Ja het is sowieso wel goed denk ik dat je een beetje gewoon gemengd hebt

Isa: Ja dat is het vooral,

José: Ik denk dat je meer aanvulling

Isa: Dat een beetje dat beeld wegneemt

José: Ja dat denk ik wel inderdaad. Gewoon dat er andere ideeën op tafel komen überhaupt

Isa: Ja

Peter: Plus dat het ook een beetje een afspiegeling moet zijn van de samenleving, nou dan moeten er ook vrouwen

José: Ja

Isa: Ja, tegenwoordig heb je ook gewoon meer vrouwen op hogere functies, dus dan mag dat daar ook wel

(focusgroep autochtonen, 4, 134)

Ondanks dat de autochtone jongeren vinden dat er inderdaad ook in de politiek een afspiegeling moet zijn van de multiculturele samenleving, vinden ze niet dat er op afkomst geselecteerd moet worden. Iemand moet volgens hen zijn of haar werk goed doen. Het maakt daarbij niet uit waar hij of zij dan vandaan komt. Het gaat erom wat iemand kan en niet waar iemand oorspronkelijk vandaan komt.

José: Nou ja dat heerst waarschijnlijk best nog wel onder de mensen dus vandaar dat ze dat aandikken dan en ja Wilders en dat soort dingen zorgen er wel voor dat we het wel over haar afkomst gaan hebben

Isa: Ja, wat wel jammer is omdat je dus wel gewoon moet

kijken van wat zijn haar ideeën en wat kan zij bereiken.
Waar ze vandaan komt dat maakt niet uit. Dat maakt mij
niet uit als ze maar goed haar
werk doet. Bij een sollicitatie ga je ook niet kijken van hoe ziet
iemand er uit, maar ga je eerst kijken, eerst naar het cv van wat
heb je gedaan en wat staat daar op
(focusgroep autochtonen, 4, 134-135)

Dit geldt eveneens voor de allochtone jongeren. Ook zij vinden dat iemands afkomst er niet toe doet. Inhoud is voor hen belangrijker dan afkomst, want het moet wel kloppen wat een politicus zegt. Daarom staan de allochtone jongeren ook niet per se achter Albayrak of Marchouch omdat zij Turks of Marokkaans zijn. Als hun standpunten goed en realistisch zijn, dan zijn de allochtone jongeren het ermee eens, net als met Albayrak. Vinden de allochtone jongeren dat het standpunt niet klopt of niet realistisch is, dan vinden ze de politicus ook niets, ongeacht zijn of haar afkomst. De allochtone jongeren zijn het bijvoorbeeld niet eens met Marchouch, ondanks dat hij Marokkaans is. Zij vinden zijn uitspraken en standpunten niet realistisch, hoewel deze wel in het voordeel van hen als allochtoon zijn. Uit eigen ervaringen weten de allochtone jongeren echter dat wat Marchouch zegt niet haalbaar is.

Aïsha: Ik wil allereerst zeggen dat ik het er echt
niet mee eens ben en dat politics maar dezelfde
afkomst moeten hebben als de mensen hier. Waar slaat
dat op? Als ze mensen niet kunnen verstaan, neem dan een tolk
Soumya: "Maar het is niet realistisch
(...)
Soumya: Maar ja, dan moet je ook nog eens goed Marokkaans
kunnen spreken of Sous of Berbers of Arabisch of zo, in de Sahara
praten ze anders, dan ben je er nog niet over uit, dan heb je nog
10.000 dialecten waar je rekening mee moet houden
(focusgroep allochtonen, 2, 106-107)

Op basis van hun eigen ervaringen vinden de allochtone jongeren dan ook dat een politicus niet beoordeeld moet worden op zijn of haar afkomst, maar dat het draait om wat die persoon te zeggen heeft en wat die persoon kan.

De autochtone jongeren in dit onderzoek zijn het hier ook mee eens, maar betrappen zichzelf er wel op dat afkomst er vaak wel toe doet. Aan de ene kant zouden zij het de Turkse en Marokkaanse jongeren ook niet kwalijk nemen als zij op iemand van hun eigen afkomst zouden stemmen. Volgens de autochtone jongeren gebeurt dat ook en zouden zij waarschijnlijk zelf ook eerder op een autochtoon stemmen dan op een allochtoon. Ze hebben zelfs meer begrip voor het standpunt van Marchouch dan de allochtone jongeren zelf, maar baseren dit ook op meer op eigen gedachten en niet op eigen ervaringen, in tegenstelling tot de allochtone jongeren.

Olaf: Ja ik had het wel een briljante zet gevonden van de
Partij van de Arbeid als zij het was geworden, eerlijk gezegd.

Want er zijn heel veel Turken in Nederland

Olaf: Die voelen zich al, die hebben al affiniteit met de
Partij van de Arbeid, die zouden dan helemaal op ze gestemd hebben.

Er zijn heel veel vrouwen feministisch-achtig die heel graag de
eerste vrouwelijke premier in Nederland zouden willen zien.

Die zouden ook op haar hebben gestemd, dus wat dat betreft
is het mij eigenlijk nog meegevallen dat zij het niet is geworden.

(...)

Olaf: Ja je hebt het in Amerika heel duidelijk gezien en dat
is niet per se iets racistisch of zo, maar misschien iets waar
mensen zich bij thuis voelen

Sophie: Ja, het voelt vertrouwd

Olaf: Maar ik kan het ergens ook wel begrijpen want ze waren
altijd achtergesteld en ze konden de eerste Afro-Amerikaanse
president krijgen dus ergens denk ik ook niet dat je ze tegen
moet houden. Ik denk gewoon dat het zo werkt.

(focusgroep autochtonen, 6, 184)

José: Ja misschien heel cru gezegd, maar als ik ook de keuze heb en ik
weet niet tussen wie ik moet kiezen, maar de één is wel Nederlands en
de ander is Turks zou ik ook voor die Nederlander waarschijnlijk gaan dus
ik snap hun wel

(focusgroep autochtonen, 4, 138)

Hoewel de afkomst, cultuur en geloofsovertuiging voor allochtone jongeren een rol speelt in hoe zij betekenis geven aan televisieoptredens van politici, geldt dit niet voor politieke voorkeur. Zij voelen zich niet meer aangetrokken tot een Turkse of Marokkaanse politicus dan tot een Nederlandse. Voor hen is politiek, politiek. De allochtonen meisjes in dit onderzoek zijn wel van dat het goed is als er meer allochtonen, maar ook vrouwen in de politiek zouden zitten, voor de diversiteit. Ze hebben bijvoorbeeld wel respect voor politicus Nebahat Albayrak, maar voelen zich niet tot haar aangetrokken of dat zij zich meer met haar kunnen identificeren dan andere politici omdat zij ook allochtoon is.

De autochtone jongeren zijn eveneens voorstander van meer diversiteit in de politiek. Zij zien Nederland ook als een multiculturele samenleving en zeggen het vreemd te vinden als dit niet in de politiek terug zou zijn te zien. Net als de allochtone meisjes vinden ook de autochtone meisjes dat er meer vrouwen in de politiek moeten komen. Volgens hen kunnen vrouwelijke politici hun werk net zo goed als mannelijke politici doen. Bovendien zijn zij van mening dat meer vrouwen in de politiek goed is voor het algemene beeld van Nederland.

Ondanks dat de allochtone en autochtone jongeren vinden dat er inderdaad ook in de politiek een afspiegeling moet zijn van de multiculturele samenleving, vinden ze niet dat er op afkomst geselecteerd moet worden. Het is belangrijker dat iemand zijn of haar werk goed doet en (werk)ervaring heeft. Het maakt daarbij niet uit waar hij of zij dan vandaan komt. Het gaat erom wat iemand kan en niet waar iemand oorspronkelijk vandaan komt. Overigens denken de autochtone jongeren wel dat allochtonen vaker op allochtonen stemmen wanneer de mogelijkheid er is. Aan de andere kant nemen zij het de allochtonen ook niet kwalijk als zij dit zouden doen. Waarschijnlijk zouden zij dit zelf ook doen en kunnen zij zich voorstellen dat allochtonen zich meer met elkaar vertrouwd voelen.

5. Conclusie

De onderzoeksvraag van deze thesis was: Hoe geven allochtone en autochtone jongeren betekenis aan televisieoptredens van politici? Het onderzoek had als doel inzicht te verkrijgen in hoe jongeren met verschillende culturele achtergronden betekenis geven aan televisieoptredens van politici met verschillende culturele achtergronden en welke factoren daarbij een rol spelen. Als politici en de politieke partijen de betrokkenheid van jongeren willen vergroten en meer impact op de huidige generatie willen hebben, is het belangrijk te weten hoe deze generatie die zich kenmerkt door haar culturele diversiteit, over hen praat en denkt.

5.1 Resultaten

Uit dit onderzoek is allereerst gebleken dat zowel de allochtone als de autochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici op basis van wat zij in het algemeen over de politiek en politici vinden. Beide groepen jongeren baseren hun mening over de in de fragmenten getoonde politici op basis van algemene discussies over de politiek. Het is het algemene (vaak negatieve) beeld over de politiek dat overheerst en daarbij wordt er niet direct op de politici in de fragmenten ingegaan. Door dat negatieve beeld, worden politici bijvoorbeeld al bestempeld met een negatief stempel en wordt de politiek bij voorbaat al gezien als hypocriet, dit geldt vooral voor de allochtone jongeren.

Zowel de allochtone als de autochtone jongeren hebben een cynische blik ten opzichte van de politiek en hebben dan ook geen vertrouwen in de politiek en politici. Dit wil echter niet zeggen dat zij apathisch zijn. De jongeren binnen dit onderzoek zijn wel degelijk op de hoogte van de laatste politieke ontwikkelingen en hebben een duidelijke mening over politieke onderwerpen die dichtbij hen staan of waar ze in het dagelijks leven mee te maken hebben, zoals onderwijs, maar ook de politie.

Beide groepen jongeren zijn dus in staat om betekenis te geven aan politici. Hierbij gaat het wel om politici die vaak in de media verschijnen. Over deze politici kunnen zij een duidelijke mening vormen in tegenstelling tot de voor hen wat onbekende politici. Zij baseren hun beeld over de televisieoptredens van politici dan ook gedeeltelijk op basis van wat zij in het algemeen van politici die vaak in de media verschijnen vinden.

Hoewel beide groepen jongeren niet direct geïnteresseerd zijn in de politiek, omdat het te voorspelbaar zou zijn en te onbegrijpelijk, proberen zij wel op de hoogte te blijven van wat er in de

wereld en in Nederland speelt. Dit doen zij door bijvoorbeeld naar actualiteitenprogramma's als *PowNews*, *De wereld draait door* of *Pauw & Witteman* te kijken. Deze programma's interesseren hen meer dan bijvoorbeeld het *Journal*. Aan de andere kant prikken zowel de allochtone als de autochtone door de media heen en zien ze een wisselwerking tussen de media en de politiek. Zij vormen zich op basis van wat zij zien een mening, maar kijken wel met een kritische blik.

De allochtone jongeren spreken echter negatiever over de media dan autochtone jongeren. Dit heeft onder andere te maken met de negatieve ervaringen die de allochtone jongeren hebben. Het is juist dat vanwege hun cultuur, afkomst en geloofsovertuiging zij op een andere manier betekenis geven aan politici dan autochtone jongeren. De allochtone jongeren zijn ook meer teleurgesteld, wantrouwend, maar ook boos op de politiek, dan de autochtone jongeren in dit onderzoek. Daarbij voelen de allochtone jongeren zich vaak slachtoffer en onbegrepen door de politiek. Zij vinden dat ze op een andere manier dan autochtonen behandeld worden. Volgens hen wordt dat negatieve beeld over allochtonen versterkt door de media en de politiek. Zo zouden de media en de politiek volgens de allochtonen jongeren angst en vrees zaaien door altijd het negatieve over hen te belichten. Het is juist die negatieve beeldvorming, vanwege hun afkomst, cultuur of geloofsovertuiging, waardoor zij op een andere manier betekenis geven aan de politiek dan autochtone jongeren. Het is dus niet vanuit, maar vanwege afkomst, cultuur en geloofsovertuiging dat zij op een andere manier betekenis aan televisieoptredens van politici.

Ondanks dat de afkomst voor allochtone jongeren een grote rol speelt in hoe zij betekenis geven aan politici, speelt dit geen rol tot welke politicus zij zich meer aangetrokken voelen. Niet omdat een politicus Turks of Marokkaans is, stemmen ze op hem of haar of zijn ze het met hem of haar eens, integendeel zelfs. Afkomst doet er voor de allochtone jongeren niet toe, het gaat erom of de politicus zijn of haar standpunten op een goede manier inhoudelijk onderbouwd en hoeveel (werk)ervaring hij of zij heeft.

In tegenstelling tot allochtone jongeren geven autochtone jongeren in dit onderzoek meer op basis van wat zij lezen, horen of zien in de media betekenis aan televisieoptredens van politici. Zij lezen ook vaker de krant en zoeken vaker bewust naar nieuws dan allochtone jongeren. Bovendien hebben zij minder dan allochtone jongeren het idee dat het nieuws niet betrouwbaar is. Toch kijken zij deels ook kritisch naar de berichtgeving in de media, aangezien zij een wisselwerking zien tussen de media en de politiek. Ze zijn zich er dan ook van bewust dat niet alles wat de media vertonen ook de werkelijkheid is en dat de media bepaalde politici zoals Geert Wilders vaker aanhalen omdat hij 'oneliners' gebruikt en provocerend is, waar de media volgens hen van houden.

Zoals eerder gesteld, hebben de autochtone jongeren een iets gematigder kijk dan de allochtone jongeren op de politiek. Wellicht komt dit omdat zij zelf geen negatieve ervaringen

hebben uit het dagelijks leven op basis waarvan zij betekenis geven aan de politiek. Die gematigde kijk wordt ook doorgetrokken in hun benadering naar allochtonen en allochtone politici toe. Zo begrijpen ze het bijvoorbeeld wanneer een allochtoon op een allochtoon stemt tijdens verkiezingen. En vinden ze dat de politiek ook meer een afspiegeling mag zijn van de multiculturele samenleving. Deze uitspraken ontstaan doordat de autochtone jongeren zich proberen te verplaatsen in de allochtonen en denken hoe zij zouden handelen of denken.

Er is dus verschil in hoe allochtone en autochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici. Allochtone jongeren geven vooral betekenis op basis van hun eigen ervaringen waarbij hun afkomst, cultuur en geloofsovertuiging een rol spelen. Zij vinden dat er een negatieve beeldvorming over hen in de Nederlandse samenleving is ontstaan. Volgens hen is dat te wijten aan de politiek en de media die angst en vrees zaaien onder de autochtone Nederlanders over hen. Zij voelen zich achtergesteld en hebben dan ook vaak negatieve ervaringen waarbij ze bevooroordeeld worden op basis van hun afkomst, cultuur of geloofsovertuiging. Doordat allochtone jongeren zich achtergesteld voelen en boos zijn op de politiek en de media zijn zij ook negatiever over de politiek en politici dan autochtone jongeren.

Autochtone jongeren geven vooral betekenis aan televisieoptredens van politici op basis van wat zij horen, lezen of zien in de media en met name de televisie. Omdat zij geen betekenis geven aan politici op basis van negatieve persoonlijke ervaringen zijn zij in tegenstelling tot allochtone jongeren ook minder negatief over de politiek en televisieoptredens van politici. Hierbij ligt de nadruk op minder aangezien er wel een negatief beeld heerst. Dit komt onder andere doordat politici volgens de autochtone jongeren dingen vooraf beloven waarvan ze van te voren al weten dat ze ze niet waar kunnen maken. Volgens hen draait het in de politiek alleen om stemmen winnen en houden politici te weinig rekening met wat goed is voor burgers.

5.2 Discussie

De uitkomsten van dit onderzoek tonen aan dat de huidige generatie jongeren in staat is om betekenis te geven aan politici, alleen doen zij dit op een andere manier dan hun voorgaande generaties. Deze generatie jongeren zijn meer bezorgd om 'politieke' onderwerpen zoals het milieu en onderwijs dan bijvoorbeeld het pensioen. Deze onderwerpen vallen echter vaak buiten de grenzen van wat onder politiek wordt verstaan, waardoor zowel de allochtone als autochtone jongeren het gevoel krijgen dat zij niet serieus worden genomen door de politiek. Hierdoor hebben zij dus zoals Kimberlee (2002) en Sloam (2012) als stelden, het vertrouwen in de politiek en de politici opgezegd. De manier waarop beide groepen betekenis geven aan televisieoptredens vloeit voort uit

hoe zij betekenis geven aan de politiek en politici in het algemeen. Ze zijn dus in staat om betekenis te geven aan televisieoptredens van politici zoals Henn, Weinstein & Wring (2002) opmerkten, en gebruiken hun algemene kennis en persoonlijke ervaringen uit het dagelijks leven om dit te doen. De negatieve beelden en ervaringen die de jongeren hebben, zorgen ervoor dat zij ook niet als zodanig politiek betrokken zijn als hun voorgaande generaties. Om de politieke betrokkenheid van zowel allochtone als autochtone jongeren te vergroten is het dus noodzakelijk dat de politiek en de politici allereerst het vertrouwen van deze generatie jongeren terugwinnen.

Dit zal met name een uitdaging zijn bij de groep allochtone jongeren. Zij hebben namelijk een negatievere houding tegenover de politiek dan autochtone jongeren en geven dan ook op een andere manier betekenis aan televisieoptredens van politici dan autochtone jongeren. Waar zowel allochtonen en autochtone jongeren onder andere betekenis geven aan de politiek en politici op basis van wat zij zien en horen in de media, spelen de eigen ervaringen bij allochtone jongeren nog meer een rol. Dit zijn vaak negatieve ervaringen waarbij de allochtone jongeren zich vaak slachtoffer en onbegrepen voelen door de politiek, zoals Scheffer (2000) al veronderstelde.

Uit de theorie en dit onderzoek is gebleken dat afkomst, cultuur en geloofsovertuiging een rol spelen in hoe allochtonen jongeren betekenis geven aan de politiek en politici. Dit geldt ook voor de manier waarop zij betekenis geven aan televisieoptredens van politici aangezien dat gebaseerd is op hoe zij in het algemeen denken over de politiek en politici. Des te negatiever het algemene beeld, des te negatiever ze ook over de televisieoptredens van de getoonde politici zijn. Het klopt dus zoals Tennekes (1990) en O'Toole (2003) stelden, dat afkomst, cultuur en geloofsovertuigingen het denken, handelen en de visie van allochtone jongeren op de maatschappij bepalen (Tennekes, 1990). Een toevoeging hierbij is dat het ook hun denken, handelen en hun visie op de politiek en politici bepaalt. Daarnaast voelen de allochtone jongeren zich onbegrepen en achtergesteld, maar niet alleen omdat zij boos zijn op de samenleving die misbruik zou hebben gemaakt van hun ouders zoals Scheffer (2000) stelt. Maar ook omdat zij van mening zijn dat de media en de politiek de oorzaak zijn van hun achtergestelde positie in de Nederlandse samenleving. Volgens de allochtone jongeren zaaien de media en de politiek angst en vrees voor hen omdat zij een andere afkomst, cultuur en geloofsovertuiging hebben.

De mate waarin de allochtone jongeren dit ervaren heeft overigens weer te maken met hun opleidingsniveau. De hogeropgeleide allochtonen kunnen deze gevoelens en gedachten meer relativeren dan de laagopgeleide allochtonen, zoals Drok en Schwarz (2009) eveneens ontdekten. Aan de andere kant zijn allochtone jongeren steeds meer hoger opgeleid en is het dus mogelijk dat zij steeds meer uit die slachtofferrol komen en eventuele negatieve ervaringen steeds meer kunnen relativeren. Bovendien worden autochtone jongeren ook steeds toleranter naar allochtonen toe en

hebben zij helemaal niet zoals Scheffer (2000) schrijft een afstandelijke en achteloze houding tegenover allochtonen. In tegendeel hebben zij juist begrip voor hen.

Hoewel afkomst, cultuur en geloofsovertuiging dus een rol spelen in hoe allochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici, is het echter niet zoals Tillie (2006) stelde dat eerst de politieke partij van belang is voor een bepaalde affiniteit met een politicus en dan de gedeelde afkomst of geloofsovertuiging. De inhoud is volgens de allochtone jongeren nog altijd belangrijker dan de afkomst van de politicus. De allochtone jongeren identificeren zich ook niet meer met bepaalde politici op basis van een gedeelde afkomst, cultuur of geloofsovertuiging, zoals in het theoretisch kader verondersteld werd. Dit laat zien dat de allochtone jongeren vinden dat afkomst, cultuur of geloofsovertuiging er bij de politiek en politici niet toe doet. Net zoals zij vinden dat ook zij daar niet op beoordeeld moeten worden. Overigens is dit iets wat de allochtone jongeren zelf ervaren. Ze zijn dan ook van mening dat er altijd negatief over hen gesproken wordt door 'autochtone' politici, vooral de laagopgeleide allochtonen ervaren dit zo.

In tegenstelling tot allochtone jongeren geven autochtone jongeren meer op basis van wat zij lezen, horen of zien in de media betekenis aan televisieoptredens van politici. De traditionele media waaronder de televisie blijft zoals uit het onderzoek van Pew Research Center For The People & The Press (2004) is gebleken nog steeds een belangrijke bron van politieke informatie voor jongeren. Bovendien hebben zij minder dan allochtone jongeren het idee dat het nieuws niet betrouwbaar is. Wellicht geven ze daarom meer betekenis aan televisieoptredens op basis van wat zij op de televisie zien of lezen in de krant. Daarnaast hebben zij ook weinig tot geen persoonlijke negatieve ervaringen waardoor zij een meer negatieve houding hebben tegenover de politiek. Dit is ook een niet zo vreemd aangezien autochtone jongeren geen thema in de politiek zijn of een onderwerp van discussie, terwijl allochtone jongeren dat wel zijn. Dit maakt ook dat de autochtone minder persoonlijke verhalen of negatieve ervaringen hebben.

Omdat de media en met name de televisie inderdaad een belangrijke rol spelen in hoe zowel allochtone als de autochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens van politici, zoals Van Aelst (2004) constateerde, is dit een middel waarmee mogelijk de interesse in de politiek en politieke onderwerpen vergroot kan worden. Alleen moet er rekening gehouden worden dat dit voornamelijk voor autochtone jongeren geldt.

Hoewel verondersteld zou kunnen worden dat allochtone jongeren zich meer identificeren met politici van dezelfde afkomst, is dit niet het geval. Integendeel vinden zij de (werk)ervaring en de standpunten van een politicus belangrijker dan de afkomst. De rol van de allochtone politici is dan ook minimaal als het gaat om het vergroten van de politieke betrokkenheid onder de allochtone jongeren. De mate van politieke betrokkenheid onder allochtone jongeren heeft vooral te maken

met wat politici over hen zeggen in de media. Wanneer politici positiever over hen praten, geen angst zaaien, zoals zij het zelf noemen, en daarmee de beeldvorming in de Nederlandse maatschappij ook positiever wordt, kan mogelijk de politieke betrokkenheid onder hen vergroot worden.

5.3 Vervolgonderzoek

Hoewel dit onderzoek inzicht geeft in hoe autochtone en allochtone jongeren betekenis geven aan televisieoptredens, is er slechts onderzoek gedaan onder een selecte groep allochtonen, namelijk Turkse en Marokkaanse jongeren. Om te achterhalen of de uitkomsten van het onderzoek ook gelden voor de overige groepen allochtonen, is het noodzakelijk om ook onder hen de manier waarop zij betekenis geven aan televisieoptredens te onderzoeken. Er zal dus uitgebreider onderzoek gedaan moeten worden binnen de algehele doelgroep allochtonen.

Zoals in de vorige paragraaf 'Opleidingsniveau en geslacht is beschreven' zijn er dus naast verschillen tussen allochtonen en autochtone jongeren ook verschillen in het opleidingsniveau en het geslacht. Met name de groep hoogopgeleiden is een interessante doelgroep om verder onderzoek naar te doen, aangezien afkomst voor hen deels een rol speelt, maar zij bepaalde persoonlijke ervaringen ook meer kunnen relativeren. Zij kunnen wellicht de schakel zijn tussen andere jongeren en de politiek, waardoor de betrokkenheid onder ook de laagopgeleiden jongeren vergroot kan worden.

Om meer inzicht te verkrijgen of de onvrede onder allochtone jongeren breder leeft, is er meer kwalitatief onderzoek nodig. Daarbij is het belangrijk om te onderzoeken in hoeverre de gekozen fragmenten bepalend zijn in wat de allochtone jongeren zeggen. Dit kan alleen onderzocht worden wanneer er andere fragmenten worden gebruikt die andere onderwerpen bevatten. Wanneer de allochtone jongeren op gelijke wijze reageren op geheel andere fragmenten met andere onderwerpen, kan geconstateerd worden dat de onvrede over de politiek en politici mogelijk veel dieper ligt.

6. Literatuur

Aalberts, C. (2006). *Aantrekkelijke politiek? Een onderzoek naar jongeren en popularisering van politiek*. Apeldoorn: Spinhuis.

Barbour, R. & Kitzingen J. (eds) (1999). *Developing Focus Group Research. Politics, Theory and Practice*. London: Sage.

Barnett, S. & Gaber, I. (2001) *Westminster Tales: The Twenty-First-Century Crisis in Political Journalism*. London: Continuum.

Bedolla, L. (2000). They and we: Identity, gender, and politics among latino youth in los angeles. *Social Science Quarterly*, 81(1), 106-122.

Beresford, Q. & Phillips, H. (1997). Spectators in Australian Politics: Young Voters' Interest in Politics and Political Issues. *Youth Studies Australia*, 16(4): 11–16.

Brants, K. (2000). *Double bind of de ambivalente relatie tussen politiek en media*. Inaugurele rede Universiteit Leiden. Leiden: Universiteit Leiden.

Briggs, J. (2008). Young women and politics: An oxymoron? *Journal of Youth Studies*, 11(6), 579-592.

Broom, A., Hand, K. & Tovey, P. (2009). The role of gender, environment and Individual biography in shaping qualitative interview data. *International Journal of Social Research Methodology*, 12(1):51-65.

Bynner, J. & Ashford, S. (1994). Politics and participation: Some antecedents of young people's attitudes to the political system and political activity. *European Journal of Social Psychology*, 24: 223–236.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2000). *Hoe doet het CBS dat nou? Standaarddefinitie Allochtonen* (CBS, november-december, 2000). Geraadpleegd via de website van het Centraal Bureau

voor de Statistiek: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/26785779-AAFE-4B39-AD07-59F34DCD44C8/0/index1119.pdf>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2011). Allochtonen, 2011 (indicator 2109, versie 02, 11 november 2011). www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven en Wageningen UR, Wageningen.

CollegeTour, Maxime Verhagen, februari 17, 2011.
(<http://collegetour.ntr.nl/page/detailreacties/aflevering/17702/Maxime%20Verhagen>).

Cliteur, P. (2002). *Moderne Papoea's. Dilemma's van een multiculturele samenleving*. Amsterdam/Antwerpen: De Arbeiderspers.

Drok, N. & Schwartz, F. (2009). *Jongeren, Nieuwsmedia & Betrokkenheid*. Zwolle/Amsterdam: Hogeschool Windesheim/Stichting Krant in de Klas.

Dunsmore, K. & Lagos, T. (2008). Politics, media and youth: understanding political socialization via video production in secondary schools. *Learning, Media and Technology*, 33(1), 1-10.

Entzinger, H. (2006). Changing the rules while the game is on; From multiculturalism to assimilation in the Netherlands. In: Y. Michal Bodemann & Gökçe Yurdakul, Eds. (2006) *Migration, Citizenship, Ethnos: Incorporation Regimes in Germany, Western Europe and North America*; New York: Palgrave MacMillan, pp 121-144.

Esser, F. & de Vreese, C. (2007). Comparing Young Voters' Political Engagement in the United States and Europe. *American Behavioral Scientist*, 50(9): 1195-1213.

Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The Discovery Of Grounded Theory: Strategies for Quantitative Research*. London: Weidenfeld and Nicholson.

Graber, D. (2004). Mediated Politics and Citizenship in the Twenty-First Century. *Annual Review of Psychology*, 55: 545-571.

Hallin, D. & Mancini, P. (2004). Comparing media systems: Three models of media and politics. New York: Cambridge University Press.

Henn, M., Weinstein, M. & Forrest, S. (2005). Uninterested Youth? Young People's Attitudes towards Party Politics in Britain. *Political Studies*, 53(3): 556–578.

Henn, M., Weinstein, M. & Wring, D. (2002). A generation apart? Youth and political participation in Britain. *British Journal of Politics and International Relations*, 4(2): 167-192.

Hofstede, G. (2002). Culturele diversiteit in de Nederlandse samenleving. Justitiële verkenningen. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie en Kluwer, 28(5): 9-18.

Hollinger, D. (1995). Postethnic America: Beyond multiculturalis. New York: BasicBooks

Kimberlee, R. (2002). Why Don't British Young People Vote at General Elections?. *Journal of Youth Studies*, 5:1: 85-98.

Kitzinger, J. (1994). The methodology of Focus Groups: the importance of interaction between research Participants. *Sociology of Health & Illness*, 16(1):103-121.

Kwak, N., Wang, X. & Guggenheim, L. (2004). Laughing All the Way: The Relationship between Television Entertainment Talk Show Viewing and Political Engagement among Young Adults, Communication Theory and Methodology Division, Association Education in Journalism and Mass Communication, Toronto.

Kymlicka, W. (1995). Multicultural citizenship. A liberal theory of minority rights. Oxford: Clarendon Press.

Lloyd, J. (2004). What the Media Are Doing to Our Politics. London: Constable.

McLeod, J.M. (2000). Media and civic socialization of youth. *Journal of Adolescent Health*, 27: 45-51.

Michon, L. & Tillie, J.(2002). Amsterdamse polyfonie, opkomst en stemgedrag van allochtone Amsterdammers bij de gemeenteraads- en deelraadsverkiezingen van 6 maart 2002, Amsterdam: Imes.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2008). Leren van democratie (BZK, 02-07-2008). Geraadpleegd via de website van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2008/07/02/rapport-leren-van-democratie.html>.

O'Toole, T. (2003). Engaging with Young People's Conceptions of the Political. *Children's Geographies*, 1(1):71-90.

O'Toole, T. , Lister, M., Marsh, D., Jones, S. & McDonagh, A. (2003). Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people. *Contemporary Politics*, 9(1): 45-61.

Park, A. (1998). Young People's Social Attitudes 1998: Full Report of Research Activities and Results (ESRC). Geraadpleegd via de de website: www.regard.ac.uk/research_findings/R000237765/report.pdf.

Patterson, T. (2000). Doing well and doing good: How soft news and critical journalism are shrinking the new audience and weakening democracy—And what news outlets can do about it. Cambridge, MA: John F. Kennedy.

Pauw & Witteman, 2012a.

Pauw & Witteman, 2012b.

Pauw & Witteman, 2012c.

Pew Research Center For The People & The Press. (2004). Cable and Internet Loom Large in Fragmented Political News Universe (11-01-2004). Geraadpleegd via de website: <http://www.peoplepress.org/jan00rpt2.htm>

- Phalet, K., Van Lotringen, C. & Entzinger, H. (2000). Islam in de multiculturele samenleving. Opvattingen van jongeren in Rotterdam. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations Utrecht University. Universiteit Utrecht: Ercomer.
- Pirie, M. & Worcester, R. (1998). *The Millennial Generation*, London: Adam Smith Institute/MORI.
- Prins, B. (2003). Multiculturalisme als een theorie van rechtvaardigheid. Kritische kanttekeningen bij Brian Barry's Culture and equality. *Migrantenstudies*, 2: 117-129.
- Renout, F. (1999). 'Blanke Nederlanders integreren niet' (interview met Paul Schnabel), in: Algemeen Dagblad, 29 maart.
- Richards, B. (2003) Politicians, media and audiences as psychological actors. Paper presented at Can't Vote, Won't Vote: are the media to blame for political disengagement? Political Studies Association Conference held at Goldsmiths College, London.
- Roker, D. & Eden, K. (2002). Young people and social action. *Youth Citizenship and Social Change Bulletin*, 2: 1-12.
- Saggar, S. & Heath, A. (1999). 'Towards a multicultural electorate?' , in P. Norris and G. Evans (Eds), *A Critical Election? Understanding the 1997 Election in Long-term Perspective*, London: Sage.
- Scheffer, P. (2000). Het multiculturele drama. NRC Handelsblad 29 januari.
- Sherrod, L., Torney- Purta, J. & Flanagan, C. (2010). *Handbook of Research on Civic Engagement in Youth*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Sim, J. (1998), Collecting and analysing qualitative data: issues raised by the focus group. *Journal of Advanced Nursing*, 28(2): 345-352.
- Sloam, J. (2012). Introduction: Youth, Citizenship and Politics. *Parliamentary Affairs*, 65(1), 4-12.
- Stokes, W. (2005). *Women in contemporary politics*, Cambridge: Polity.

Tennekes, J. (1990). De onbekende dimensie: over cultuur, cultuurverschillen en macht. Leuven/Apeldoorn: Garant.

Tillie J. (2006). De strategieën van de allochtone kiezer. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Tillie, J. & van Heelsum, A. (2006). Opkomst en partijvoorkeur van migranten bij de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart 2006. Amsterdam: Imes.

Tillie, J., Fennema, M & Heelsum, van A. (2000). De etnische stem, opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen, 1986-1998, Utrecht: forum.

Tillie, J. (1998). 'Explaining migrant voting behaviour in the Netherlands. Combining the electoral research and ethnic studies perspectives', *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 14 (2) 71-94.

Van Aelst, P. (2004). Wie leidt de dans: over de verschillende visies van politici en politicologen op de media. In: *Ménage a trois: de driehoeksverhouding tussen pers, politiek en politicologie*. Devos, C. [edit.] . Gent : Academia Press, pp. 71-78.

Van Staden, A. (2008). De roep om leiderschap in de internationale politiek; Zijn de grote staatslieden verdwenen? Assen: Van Gorcum.

Van Zoonen, L. (2004). Imagining the fan democracy. *European Journal of Communication*, 19 (1): 39-53.

Vennix P & Vanwesenbeeck, I. (2005). Seksualiteit en relaties van Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Een literatuurstudie naar culturele, religieuze en maatschappelijke invloeden. RNG-studies nr. 8. Delft: Eburon.

Vink, A. (2002). Witte achterstand. NRC Handelsblad, 18 mei, p. 39.

Vromen, A. (2003). People Try to Put Us Down...Participatory Citizenship of 'Generation X'. *Australian Journal of Political Science*, 38(1): 79-99.

Wenzlaff, K. (2007). Youth, culture, negotiation and politics. *Asia Europe Journal*, 5(4): 573-594.

White, C., Bruce, S. & Ritchie, J. (2000). *Young People's Politics: Political Interest and Engagement amongst 14–24 Year Olds*, York: Joseph Rowntree Foundation.